

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

OKUL ÖNCESİ DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN 4-6 YAŞ KUR'AN
KURSLARI ÖĞRETİCİ KİTABI (1-2) DEĞERLENDİRMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AYŞE SANCAK

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Seyyid SANCAK

BOLU, MAYIS - 2022

KABUL VE ONAY SAYFASI

Ayşe SANCAK tarafından hazırlanan “Okul Öncesi Din Eğitimi Açısından 4-6 Yaş Kur’an Kursları Öğretici Kitabı (1-2) Derğerlendirmesi” adlı tez çalışması jürimiz tarafından Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği/ oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

03.06.2022

Jüri Üyeleri

İmza

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Seyyid SANCAK

.....

Üye
Doç. Dr. Kamil ÇOŞTU

.....

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Murat KOBYA

.....

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. İbrahim KÜRTÜL
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir,

aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Teze ilişkin 09/06/2022 tarihinde Turnitin adlı intihal tespit programından enstitü müdürlüğünce belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan benzerlik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 30 olarak tespit edilmiştir.

.....
AYŞE SANCAK

ÖZET

**OKUL ÖNCESİ DİN EĞİTİMİ AÇISINDAN 4-6 YAŞ KUR'AN
KURSLARI ÖĞRETİCİ KİTABI (1-2) DEĞERLENDİRMESİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
AYŞE SANCAK
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
(TEZ DANIŞMANI: DR. ÖĞR. ÜYESİ SEYYİD SANCAK)**

BOLU, MAYIS - 2022

X + 47 sayfa

Türkiye’de yenileşme hareketleriyle birlikte siyaset, ekonomi vb. pek çok alanda ortaya çıkan değişim, genelde eğitim özelde ise din eğitimine yansımıştır. Millî Eğitim Bakanlığı’nın okul öncesi eğitimi yanında Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından 2013-2014 yılında 4-6 Yaş Kur’an Kursları Öğretim Programı hazırlanmış ve pilot olarak 10 ilde uygulamaya konulmuştur. Bu programlarda öğretmenlere destek olmak ve bir sistem oluşturmak amacıyla öğretici ve etkinlik kitapları da hazırlanmış ve bu kitaplar 2018 yılında yenilenmiştir. Yaptığımız bu çalışmada; 2018 yılında hazırlanan 4-6 Yaş Kur’an Kursları Öğretici Kitabı-1 ve Kur’an Kursları Öğretici Kitabı-2 kitaplarını konu, kazanım ve etkinlik bakımından değerlendirerek bir takım eleştiri ve önerilerde bulunduk. Çalışmamızın bir sonucu olarak Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu kitapların okul öncesi dönem din eğitimi ilkelerine genel anlamda uygun olduğu ancak 4-6 yaş grubu çocuklara aynı program, kitap ve müfredatın uygulanması nedeniyle çeşitli sorunların yaşandığı anlaşılmıştır.

ANAHTAR KELİMELEER: Okul Öncesi, Din Eğitimi, 4-6 Yaş Kur’an Kursları Ders Kitabı,

ABSTRACT

EXAMINATION OF 4-6 AGE PERİOD QUR'AN COURSE INSTRUCTOR BOOK IN TERMS OF PRESCHOOL RELİGİOUS EDUCATION

MASTER THESIS

AYŞE SANCAK

BOLU ABANT İZZET BAYSAL UNIVERSITY

INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

DEPARTMENT OF PHILOSOPHY AND RELIGIOUS SCIENCES

(SUPERVISOR: ASSIST PROF. DR. SEYYİD SANCAK)

BOLU, MAY 2022

X + 47 PAGES

With the innovation movements in Turkey, politics, economy, etc. The change that emerged in many fields was reflected in education in general and religious education in particular. In addition to the pre-school education of the Ministry of National Education, the 4-6 Years Qur'an Courses Curriculum was prepared in 2013-2014 by the Presidency of Religious Affairs and was put into practice in 10 provinces as a pilot. In order to support the trainers and create a system in these programs, tutorial and activity books were also prepared and these books were renewed in 2018. In this study we have done; We evaluated the 4-6 Years Qur'an Courses Tutorial Book-1 and Qur'an Courses Tutorial Book-2 prepared in 2018 in terms of subject, achievement and effectiveness, and made some criticisms and suggestions. As a result of our study, it has been understood that these books prepared by the Presidency of Religious Affairs are generally in accordance with the principles of pre-school religious education, but various problems are experienced due to the application of the same program, book and curriculum to children aged 4-6.

KEYWORDS: Preschool, Religious Education, Textbook of Koran Courses for 4-6 Years Old

İÇİNDEKİLER TABLOSU

KABUL VE ONAY SAYFASI	iii
ETİK BEYAN.....	iv
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ	ix
TEŞEKKÜR	x
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	2
1. GELİŞİM PSİKOLOJİSİ AÇISINDAN 4-6 YAŞ ÇOCUKLARI.....	2
1.1 4-6 Yaş Çocuklarda Gelişim Özellikleri.....	2
1.1.1 4 Yaş Grubu Çocuklarda Gelişim Özellikleri.....	3
1.1.2 5 Yaş Grubu Çocuklarda Gelişim Özellikleri.....	4
1.1.3 6 Yaş Grubu Çocuklarda Gelişim Özellikleri.....	5
1.1.4 4-6 Yaş Grubu Çocuklarda Dini Gelişim Özellikleri	5
1.1.5 4-6 Yaş Grubu Çocuklarda Ahlakî Gelişim Özellikleri.....	6
1.2 4-6 Yaş Grubu Çocukların Eğitiminde Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler.....	6
1.3 Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi ve Tarihsel Süreci	7
1.4 4-6 Yaş Grubu Çocukların Din Eğitimi-Programda Görev Alacak Öğreticilerin Dikkat Edeceği Hususlar	7
1.5 4-6 Yaş Grubu Çocukların Kursu Uyum Süreci ve Etkinlikleri	9
İKİNCİ BÖLÜM	11
2. KUR'AN KURSLARI ÖĞRETİCİ KİTABI-1.....	11
2.1 Dini Bilgiler-1.....	11
2.1.1 Dua, Şükür ve Özür Dileme Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri	12
2.1.2 Sevgi ve Merhamet Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri.....	14
2.1.3 Saygı Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri.....	15
2.1.4 Sorumluluk Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri	16
2.1.5 Yardımlaşma Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri	18
2.1.6 Sabır Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri	19
2.1.7 İyilik Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri	20
2.1.8 Doğruluk ve Dürüstlük Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri.....	20
2.1.9 Adalet Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri	21
2.2 Kur'an-ı Kerim-1	23
2.2.1 Kur'an-ı Kerim'i Tanıma Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri	23
2.2.2 Kur'an Harflerini Tanıma ve Ezber Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri	25
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	28
3. KUR'AN KURSLARI ÖĞRETİCİ KİTABI-2.....	28
3.1 Dini Bilgiler-2.....	28
3.1.1 Allah'ı Seviyorum Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri	30
3.1.2 Peygamberimi Seviyorum Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri	31

3.1.3 Kitabımı Seviyorum Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri	32
3.1.4 İnsanları Seviyorum Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri	33
3.1.5 Kâinatı Seviyorum Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri.....	34
3.1.6 Dinimi Seviyorum Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri	35
3.1.7 Dini Mekanlarımızı Seviyorum Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri	36
3.1.8 Vatanımı Seviyorum Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri	37
3.1.9 Bayramlarımızı Seviyorum Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri	38
3.2 Kur'an-ı Kerim-2	38
SONUÇ.....	40
KAYNAKLAR	46

KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ

BAİBÜ : Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

MEB : Milli Eğitim Bakanlığı

DİB: Diyanet İşleri Başkanlığı

Vb: Ve benzeri

TEŞEKKÜR

Bu zorlu süreci atlatmamı ve tamamına erdirmeyi nasip eden Rabbim'e sonsuz hamd-ü senalar olsun. Yüksek lisans sürecinde öğrendiklerimizin öğrencilerimize ve milletimize fayda sağlayacak yeni çalışmalara kapı aralaması en kalbi niyazımızdır.

Yüksek lisans ders ve tez döneminde yardımlarını esirgemeyen bölüm başkanımız Doç. Dr. Hüseyin İbrahim Yeğin'e, Doç. Dr. Kamil Coştu, Doç. Dr. Ayhan Öz, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Yaşar ve Dr. Öğr. Üyesi Murat Kobya, hocalarıma, Enes Aydın'a ve tez çalışmamın son halini almasında büyük emeği olan tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Seyyid Sancak hocama teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Türkiye’de yenileşme hareketleriyle birlikte siyaset, ekonomi vb. pek çok alanda ortaya çıkan değişim, genelde eğitim özelde ise din eğitime yansımıştır. Millî Eğitim Bakanlığı’nın (MEB) okul öncesi eğitimi yanında Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) tarafından 2013-2014 yılında 4-6 Yaş Kur’an Kursları Öğretim Programı hazırlanmış ve pilot olarak 10 ilde uygulamaya konulmuştur (Gün, 2016).

Bu programlarda öğretmenlere destek olmak ve bir sistem oluşturmak amacıyla öğretici ve etkinlik kitapları da hazırlanmış ve bu kitaplar 2018 yılında yenilenmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı’nın bünyesinde yazılan kitapların giriş bölümünde, okul öncesi dönem din eğitimi ilkelerine uygun bir şekilde mevcut kitapların, öğrenciyi merkeze alan bir eğitim anlayışıyla hazırlandığı belirtilmiş, kitaplardaki etkinliklerin aktif öğrenmeyi sağladığı ve velileri de sürece dahil edecek etkinlikler olduğu ifade edilmiştir. Bu noktadan hareketle yapmış olduğumuz bu çalışmada; 2019 yılında hazırlanan 4-6 Yaş Kur’an Kursları Öğretici Kitabı-1 ve Kur’an Kursları Öğretici Kitabı-2 kitaplarını konu, kazanım ve etkinlik bakımından değerlendirerek bir takım eleştiri ve önerilerde bulunduk. Çalışmamız nitel araştırma desenine sahip olup bu çerçevede kaynak tarama ve içerik analizi yöntemi benimsenmiştir.

Çalışmamızın bir sonucu olarak DİB tarafından hazırlanan mevcut öğretici kitaplarda okul öncesi dönem din eğitimi ilkelerine genel uyulduğu ancak 4-6 yaş grubu çocuklara aynı program, kitap ve müfredatın uygulanması nedeniyle çeşitli sorunların yaşandığı anlaşılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GELİŞİM PSİKOLOJİSİ AÇISINDAN 4-6 YAŞ ÇOCUKLARI

Gelişim; doğumdan önce başlayan ve hayatın sonuna kadar bedensel, zihinsel, duygusal, dilsel ve sosyal değişimlerin devam ettiği, kesintiye uğramayan bir süreç şeklinde ifade edilen ve içerisinde birçok kavramı barındıran bir araştırma alanıdır. Büyüme, öğrenme, olgunlaşma, hazır bulunuşluk gibi kavramlar gelişimle direkt bağlantılıdır (Karadağ, 2019: 7-8).

Farklı gelişim alanlarının bireyi bir bütün olarak etkilediği ve kritik dönemlerin gelişim psikolojisi açısından önemli olduğu bilinmekle beraber; eğitim ortamında 4-6 yaş grubu çocukların gelişim dönemi özellikleri ile doğrudan veya dolaylı ilişkili olan başarı, özerklik, soyut düşünce gibi kavramların bilincinde olmak önemlidir (Aydın, 2020: 47-55). Bu ehemmiyete binaen bu bölümde 4-6 yaş grubu çocukların gelişim özellikleri hakkında bilgiler verilecektir.

1.1 4-6 Yaş Çocuklarda Gelişim Özellikleri

Eğitim doğumla başlar ve hayat boyu devam eder. Eğitimin en önemli aşaması ise insanın en yoğun öğrenme sağladığı ve gelişim dönemi olan 4-6 yaş dönemidir. Bu bağlamda bu yaşlardaki çocuklara verilecek din eğitimi de bireyin ileriki hayatında benimseyeceği din anlayışının temel taşlarını oluşturmaktadır. Çocukların gelişim dönemi özelliklerinin bilinmesi öğreticilerin çocukları tanımasını sağlayan en önemli etkenlerdendir. Her gelişim döneminin kendine özgü nitelikleri bulunmaktadır. Bu nedenle okullarda ve kurslarda, çocuklara faydalı bir din eğitimi vermek ve etkili bir eğitim-öğretim ortamı oluşturmak amacıyla gelişim düzeylerinin ve niteliklerinin bilinmesi gerekmektedir. Genelde eğitimde özelde ise din eğitiminde çocukların bedeni ve ruhi gelişimlerini dikkate alarak eğitim yapmak çocuklara hangi çağda nasıl eğitim verileceğinin bilinmesi, eğitimin amacına ulaşması, çocukların yetenekleri doğrultusunda kendini geliştirmesi ve eğitimden alınabilecek en yüksek verimin alınması bakımından oldukça önemlidir (Aybey, 2016: 74-75; Urdoğan, 2019: 11-19).

Kuran Kursları Öğretici Kitabı 1-2 kitaplarını değerlendirmeden önce,

değerlendirmede esas alacağımız 4-6 yaş gelişim özelliklerini belirtmemiz gerektiği kanaatindeyim. Kuran Kursları Öğretici Kitabı-1 isimli çalışmada da belirtilen gelişim özellikleri, 4-6 yaş grubu program ve kitapların hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken en önemli husustur. Fakat -ileride de ifade edeceğimiz üzere- DİB tarafından hazırlanan bu kitapta 4-6 yaş grubunun gelişim özellikleri farklı yaş aralıklarına göre ele alınmamış, aksine 4-6 yaş grubunun genel gelişim özellikleri belirtilmiştir. Çoğu araştırmadan da anlaşılacağı gibi veli ve öğretmenlerin de eleştirdiği bu durum; kitap ve programlarda bazı eksikliklerin meydana gelmesi, çocukların seviyesine paralel etkinlik ve kazanımların oluşturulamaması, öğrenciler penceresinden bakıldığında konu ve değer eksikliğinin ortaya çıkması vb. sorunlara sebep olmuştur. Bu süreçte program ve kitapların hazırlanması aşamasında farklı yaş gruplarının gelişim özelliklerinin ayrı ayrı ele alınması oldukça önem arz etmektedir.

1.1.1 4 Yaş Grubu Çocuklarda Gelişim Özellikleri

- Kendi kararlarını kendisi vermek ister, bağımsızlık anlayışına sahiptir.
- Duygularını daha iyi ifade etmeye başlar.
- Benmerkezci bir anlayışa sahiptir, inatçıdır.
- Cinsiyetlerin farkına varır. Oyun esnasında kendi cinsiyetlerinden arkadaşlar seçer.
- Merak, cesaret ve yarışmacılık duyguları artar.
- Renkleri tanır ve eşleştirir (MEB, 2016: 9-16).
- Kuralları anlamaya başlar.
- Henüz empati yapamasa da karşısındakinin duygularını yavaş yavaş anlamaya başlar.
- Karşı gelme bu yaşın en belirgin özelliklerindendir.
- Çok fazla soru sorar ve cevap bekler.
- Değişken bir yapısı vardır, yarım bırakılan şeye karşı duyarsızdır, tamamlama isteği yoktur (Doğan, 2014: 205).
- Zaman kavramı oluşmuştur.
- Hikâye dinlemeyi ve anlatmayı çok sever.
- Yaşıtlarıyla oyun oynamaktan hoşlanır, oyun esnasında sırasını bekler.

- Söylenilenlere inanır ve hemen yapar.
- Emir vermekten hoşlanır.
- Kendisine ait eşyaları paylaşmaktan hoşlanır.
- Göz önünde olmayan bir nesneyi ya da bir kişiyi temsil eden bir kelime, sembol veya başkabir varlık geliştirmeye çalışır.
- Anne, baba, arkadaş gibi çevresinde gördüğü kişileri taklit eder.
- Kazanmayı sever bu nedenle oyun esnasında hile ve mızıkçılık yapabilir.
- Uzun öyküleri dinler, bazı çocuk şiirlerini ve şarkılarını ezbere söyler.
- Yaşadığı günlük olayları anlatmada sıkıntı yaşayabilir.
- Psikomotor davranışlarında birtakım eksiklikler vardır (Doğan, 2014: 205)

1.1.2 5 Yaş Grubu Çocuklarda Gelişim Özellikleri

- Başladığını bitirmeyi sever, kendi kendine yetebilir.
- Çevresine karşı dost canlısı yaklaşır.
- Konuşmayı sever.
- Olayları ve masalları sırasını bozmadan anlatabilir.
- Hak ettiği sorumluluk ve görevlere sahip olmaktan hoşlanır.
- Çabuk karar verir ve başladığı işi bitirmeyi sever.
- İnatçı ve olumsuz değildir, daha çok söz dinler.
- Benmerkezci bir anlayış vardır.
- Ezber yeteneğine sahiptir.
- Bütün renkleri ve isimlerini bilir.
- Masal saatini çok sever, kitap sayfalarını çevirmeyi ve incelemeyi sever (Özdemir Üzülmaz, 2019: 18).
- Sürekli konuşmak ve sormak, sorularına cevap bulmak ve araştırmak ister.
- Şarkı söylemeyi, ezbere şiir okumayı, tekerlemeler dinlemeyi ve dinlediği şeyleri söylemeyi sever.
- Harfleri yazmaya ve öğrenmeye çalışır.
- Kibar, sempatik ve anlayışlıdır (DİB, 2018).

1.1.3 6 Yaş Grubu Çocuklarda Gelişim Özellikleri

•4 yaşındaki çocuk gibi inatçıdır. Bağımsız olmayı ister bu nedenle çevresine karşı isyankârve olumsuz bir tutum sergiler.

- Başladığı şeye karşı ilgisizdir.
- Yaşadığı günlük olayları rahatlıkla anlatabilir.
- Sosyal davranışlarında aceleci ve serttir (Özdemir Üzülmez, 2019: 35).
- Şarkı söylemeyi, ezbere şiir okumayı, tekerlemeler dinlemeyi ve dinlediği şeylerisöylemeyi sever.
- Girişimciliğe yönelik önemi faaliyetler sergilemektedir.
- Yetişkin davranışlarını model alma yani taklit etme ön plandadır.
- Ezber yeteneği diğer yaş gruplarına göre daha çok gelişmiştir.
- Hiyerarşi anlayışına sahiptir. Sınıflama ve gruplama yapabilir.
- Psikomotor davranışları tamamen oturmuştur (Özdemir Üzülmez, 2019).

1.1.4 4-6 Yaş Grubu Çocuklarda Dini Gelişim Özellikleri

Dini gelişim, bir süreç olarak bireyin çocukluktan başlayarak devam eden inanç temelli yaşamını ifade eder. Çocukluktan yetişkinliğe kadar dini hayatının geçirmiş olduğu süreci ifade etmektedir. İlk çocukluk evresinde çocuk, çevresindekilerin davranışlarını bilinçli ve bilinçsiz olarak taklit etmektedir. Bu nedenle ailesinde ve çevresinde gördüğü ibadetleri ve dine bağlı sembolleri taklit etmektedir. Taklit; 4-6 yaş grubunda dini gelişimi sağlayan en önemli kaynaklardandır. Bu nedenle ailenin çocuğa bu konuda iyi bir model olması gerekmektedir (Oruç, 2010: 91-92).

- Dini birtakım kavramları merak eder, sorar ve cevap bekler.
- Allah, şeytan, melek, cennet, cehennem gibi çok sık duyduğu dinle ilgili ifadeleri somut bir şekilde sembolik olarak çizer. Antropomorfizm yani insan şekline benzetme anlayışı hakimdir. Soyut kavramları anlayamaz.
- Dini duyguyla ilgili durumları kısmen de olsa anlarlar.
- Fıtratı gereği çocuk bu dönemde kutsal olana yönelir.
- Dini gelişim yüksek ölçüde aile içerisindeki bireylerin taklidi ile oluşmaktadır.
- Duanın Allah ile ilişkisini kavrayabilir. Ancak içeriğini anlayamayabilir.

- Dualarının içeriğigenelde kendisiyle ilgilidir.

1.1.5 4-6 Yaş Grubu Çocuklarda Ahlaki Gelişim Özellikleri

- Bir şeyin iyi veya kötü olması fikri çevresini taklidi ile oluşur.
- Mutlak, değişmez doğru ve yanlışlar hakimdir.
- Suç işleyen kişinin ceza çekmesi gerektiğine inanırlar.
- Ben merkezci bir anlayışa sahip olmaları nedeniyle kendilerini ön planda tutan bir ahlakigelişime sahiplerdir.
- Çocuklar 4-6 yaş döneminde kurallara ve otoriteye uyma, cezayı kabullenme eğilimindendir (Bacı, 2019: 21-23).

1.2 4-6 Yaş Grubu Çocukların Eğitiminde Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler

Kuran Kursları Öğretici Kitabı 1 bünyesinde öncelikli olarak 4-6 yaş çocukların bilişsel, duyuşsal, psikomotor, ahlaki ve dini gelişim özellikleri ifade edilmektedir. İkinci olarak bu çocukların eğitim sürecinde; eğitimin çocuğun Bedensel ruhsal gelişimine paralel olması, ben dili üzerinden bir iletişim kurulması, dersten girmeden evvel öğreticinin plan oluşturması, çocuğun derse güdülenmesi, çocuklara eşit bir şekilde yaklaşılması, ders süreci içerisinde materyal kullanımının gerekliliği gibi üzerinde dikkatle durulması gereken ilkelere değinilmiştir. Çocukların eğitimi sürecinde üzerinde durulması gereken hususların açıkça ifade edilmesinin öğretmenlere faydası olduğu düşünülebilir. Fakat *Kur'an Kursları Öğretici Kitabı-1*'in içerik itibarıyla 392 sayfadan oluşmasının, öğretmenler tarafından bu kitabın okunmasını zorlaştırabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Kitabın ileriki kısımlarında yer alan " 4-6 Yaş Grubu Çocukların Din Eğitimi" ve "Programda Görev Alacak Öğreticilerin Dikkat Edeceği Hususlar" bölümlerine bakıldığında ifade edilen konuların birbiriyle sıkı sıkıya bağlantılı olduğu hatta eğitim-öğretim ortamının uygunluğu, eğitim sürecinde aile desteği, materyale yer verilmesi ve materyallerin ders öncesinden temini, Hz. Peygamber ve Allah sevgisinin çocuklara öğretilmesi gibi bazı bölümlerde fark edilir şekilde tekrara düşüldüğü anlaşılmaktadır (DİB, 2018).Bu noktada özellikle kitabın sayfa sayısını makul bir düzeye çekmek, konu

başlıklarını ve bazı verilen tekrar babındaki bilgileri çıkarmak hem öğrencilere hem de öğretmenlere kolaylık ve öğrenme kalitesi açısından fayda temin edecektir.

1.3 Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi ve Tarihsel Süreci

Kur'an Kursları Öğretici Kitabı-1 isimli kitabın 17. Sayfasında bulunan Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi ve Tarihsel Süreci kısmında okul öncesi dönemde din eğitiminin ihtiyacı, Küttab ve Sıbyan mektepleriyle İslam'da tarihsel bir derinliği olan Kur'an öğretimi ve geçmişten bugüne okul öncesi eğitimin tarihsel süreci izah edilmiştir. İslam dininin Kur'an öğretimine ve din eğitimi verdiğini önem ayet ve hadisler ışığında açıkça görülmektedir. Hz. Peygamber dönemi başta olmak üzere Osmanlı ve Cumhuriyet döneminde yaşanan birtakım aksaklıklara rağmen her yaş aralığı için din eğitimi Türkiye'de daima önemsenen bir mesele olmuştur.

Günümüzde Okul Öncesi Kuran Kursları öğretmenleri İlahiyat Fakülteleri'nden mezun olan aynı zamanda da hizmet içi seminerlerde eğitim gören kimselerden oluşmaktadır. Yüksek Din Eğitimi'nin ciddi bir bölümünü temsil eden İlahiyat Fakülteleri'nde din eğitiminin geçmişten bu güne geçirdiği aşamalar ve tarihsel süreç detaylı bir şekilde incelenmektedir. Bu bağlamda Kur'an kurslarına öğretici olmuş her birey din eğitiminin tarihsel gelişimini de bir noktada öğrenmiş ve okumuştur. Bu noktadan hareketle bu bölümün kitap içerisindeki varlığının gerekliliği üzerine düşünülmelidir. Ayşegül Gün ve Davut Doğan'ın da çalışmalarında ulaştıkları sonuca benzer bir şekilde kitabın yoğunluğuna ilişkin öğretici ve velilerden olumsuz geri dönüşler bir gerçekliktir. (Gün, 2016, Doğan, 2014). Bu görüşleri azaltmak adına bu bölümün kitaptan çıkarılması uygun olacaktır.

1.4 4-6 Yaş Grubu Çocukların Din Eğitimi-Programda Görev Alacak Öğreticilerin Dikkat Edeceği Hususlar

4-6 Yaş Grubu Çocukların Eğitiminde Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler başlığında da belirttiğimiz şekilde bu konunun diğer bağlantılı konularla birleştirilmesi ve kısaltılması uygun olacaktır. Bu değerlendirmenin ardından bölüm içerisinde dikkatimi çeken bir paragrafa ve iki maddeye değinmek istiyorum:

“Bu eğitimi yaptıracak öğretmen bulmak sorun olabilir. Çünkü üniversitelerin okul öncesi bölümlerinden mezun olan öğretmenler, okul öncesi eğitiminin özelliğini ve yapılacak etkinlikleri öğrenerek mezun oluyorlar. Ancak çocukların dinî içerikli sorularına cevap vermekte zorlanıyorlar ve mevcut etkinlikler içerisinde dinî ve ahlaki gelişimi sağlayacak argümanları kullanmada desteğe ihtiyaç duyuyorlar. Öte yandan dinî konularda bilgi sahibi olan fakat okul öncesi eğitimi konusunda eğitim görmemiş öğretmenler/öğreticiler de bu dönem çocuğunu tanıma ve hangi etkinliklerin nasıl gerçekleşeceği konusunda yeterli donanımına sahip olmayabiliyor. Her iki durumda da çocuğun diğer gelişim alanlarıyla beraber dinî ve ahlaki gelişimlerinin de dikkate alındığı ideal bir okul öncesi eğitimden bahsetmemiz mümkün olmayacaktır (Sarı, 2019: 12).”

“Şöyle ki; 4-6 yaş Kur'an kurslarında görev yapmakta olan öğreticiler ilahiyat mezunu “4-6 Yaş Çocuk Etkinlikleri ve Eğitimi” programına dâhil ya da uzaktan eğitim almış veya hizmet içi eğitime bir şekilde katılmış bireyler olarak tarif edilebilir.” Fakat Diyanet İşleri Başkanlığı'nın da öğretici kitabında belirttiği şekilde Kur'an Kursu öğreticilerinin yeterliliklerindeki eksiklikler nedeniyle 4-6 yaş din eğitiminde bazı problemler yaşanmaktadır (Acur, 2019: 53). Ayşegül Gün'ün yaptığı çalışmada öğreticilere yöneltilen “Daha önce 4-6 yaşa eğitim verdiniz mi? Hizmet içi eğitim aldınız mı?” şeklindeki sorulara 22 öğreticinin 13'ü hayır cevabını vermiştir. Bu durum Kur'an Kursu öğreticilerinin pedagojik formasyonu ve hizmet içi eğitimi konusunda çeşitli sıkıntıları olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu tür sıkıntıların varlığını tespit etmek aynı zamanda çözüm üretmeyi de gerektirir. Bugün DİB öğreticilerin tümünün seminerlere katılamadığını seminerlerin sınırlı sayıda öğreticiye hitap ettiğini belirtmiştir (Gün, 2016: 41). Oysa Kur'an kursların görev yapan öğreticiler hizmet içi eğitime en çok ihtiyacı olan görevlilerdendir. Türkiye'de yukarıda bahsettiğimiz öğreticileri yetiştiren ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyde özel bir eğitim programı bulunmamaktadır (Yazıbaşı: 2020: 104).

- Dikkat ve özen çerçevesinde öğretici ve etkinlik kitapları incelenmelidir.

- Eğitim ve öğretimin yapıldığı mekân ve ortamlar sevgi ve güven üzerine inşa edilmeli, öğreticilerin ise özellikle teşvik ve motive edici bir yapıda olmaları gerekmektedir (DİB, 2018: 25).

Yukarıda belirttiğimiz şekilde hizmet içi eğitimin ve formasyonun eksikliğinden kaynaklanan sorunların olması durumunda, öğretici kitabının sakin bir ortamda dikkatli ve özenli okunmasının bu sorunları gideremeyeceği kanaatindeyim. Ayrıca öğrenme ortamlarının uygunluğu durumunda da yapılan araştırmalarda, 4-6 yaş grubu fiziksel sınıf ile ilgili yayınlanan yönergede yer alan; her öğrenciye en az 2 m² alanın düşmesi, ısı donanımının yeterli olması, bahçe, sınıf, park vb. alanların geniş olması gibi ilkelerin sahada yeterince uygulanmadığı veli ve öğretici görüşleri bağlamında anlaşılmaktadır (Üzümcü, Çınar 2020). Öğretici Kitabı-1 içerisinde de ifade edilen bu sorunun giderilmesinde öğretmenlere düşen görevin yanında devlet ve DİB da yükümlü olmalıdır.

1.5 4-6 Yaş Grubu Çocukların Kursu Uyum Süreci ve Etkinlikleri

İnsan hayatının her evresinde yaşadığı çevreye, karşılaştığı insanlara, olaylara, durumlara, bilgilere vb. her şeye karşı bir uyum süreci geçirmektedir. Okul öncesi dönemde kursu uyum süreci de çocuğun dini gelişimini sağlamak, gelecek hayatında sağlam bir temel oluşturmak, milli-manevi değerleri daha çocukluktan kazandırmak amacıyla en önemli adımlardan biridir. Bu nedenle çocuklara kursun tanıtılması, tanışma toplantısı düzenlenmesi, eğitmenin kendini açıklaması gibi kursu uyum sürecinde dikkat edilmesi gereken hususların belirtilmesi öğretmenler ve kitabın içeriği bakımından olumlu bir durumdur.

Kitap içerisinde bulunan etkinlik ve kazanımlara bakılacak olursa;

Çocukların kendini kukla oyuncacı ile tanıttığı Kursu Hoş geldim etkinliği; oyun oynamaya ve arkadaşlık kurmaya istekli olan çocuklar için kursu uyum sürecinde başarılı bir etkinliktir. Etkinlik, “Kendini grup önünde tanıtır.” ve “Arkadaşlarını tanır.” kazanımlarını olumlu yönde desteklemektedir.

Kardeşimi gördün mü? etkinliği çocuklarda birlik, beraberlik, kardeşlik duygusunun oluşması bakımından oldukça önemli ve faydalı bir oyundur. Çocukların gelişim özelliklerine paralel olarak sevdikleri oyun yöntemiyle değerlerin öğretilmesi etkili bir yöntem olacaktır.

Sınıf Kurallarımız etkinliği içerisinde kuralları belirlemek amacıyla sınıfta daha mutlu olmak için nelere dikkat etmeliyiz? sorusu ile 5 yaş dışında

emir almayı sevmeyen, isyankâr bir tutum sergileyen 4-6 yaş grubunun negatif bir bakış açısı oluşturmada kurallara uyması sağlanabilir. Etkinlik “Kurallara uyar.” kazanımını desteklemektedir.

Dilek kutusu etkinliği; öğrencilerin dileklerini resmedip arkadaşlarıyla beraber yaptıkları kutuya attıkları ve ardından da dileklerin gün gün yerine getirildiği etkinliktir. Bu etkinlik sayesinde öğrenci merkezli eğitim kısmen de olsa sağlanabilmektedir.

Öğrencilerin fiziksel özelliklerini ifade ettiği Kimlikli Çocuk etkinliğinde ise çocuklar benzerliklerini fark etmekle birlikte farklı özellikleri olduğunu anlayabilir ve farklılıklara saygı anlayışı ilk çocukluk döneminde çocuklara bu şekilde kazandırılabilir.

Günlük sorumluluklarımız etkinliğinde çocukların görevlerini belirten sembol kolyeler, çocuklarda görevini yerine getirme davranışını artırmak adına fayda bir etkinliktir. Fakat “Kuralların oluşturulmasında sorumluluk alır.”, “Görev ve sorumluluklarını bilir.” şeklindeki etkinlik kazanımlarının; “Kurallarının oluşturulmasında yardımcı olur.”, “Görevlerini yerine getirir, getirmeye istekli olur.” şeklinde düzenlenmesi 4-6 yaş aralığı için daha uygun olacaktır.

Bunun dışında kitap içerisinde bulunan etkinliklerden olan Boylu Boyunca, Kim Ne İster ve Dikkat etkinlikleri de kurs personelinin ve bölümlerinin tanınması, yeterli ve dengeli beslenme, materyallerin amacına uygun kullanımı, güvenlik kurallarına uyma gibi kazanımları destekler niteliktedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KUR'AN KURLARI ÖĞRETİCİ KİTABI-1

Kuran Kursları Öğretici Kitabı-1 üç bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde, “4-6 Yaş Grubu Çocuklarda Gelişim Özellikleri ve Okul Öncesi Eğitimlerinde Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler”, “Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi ve Tarihsel Süreç”, “4-6 Yaş Grubu Çocukların Din Eğitimi”, “Programda Görev Alacak Öğreticilerin Dikkat Edeceği Hususlar” ve “4-6 Yaş Grubu Çocukların Kursu Uyum Süreci ve Etkinlikler” ele alınmıştır. İkinci bölümde Dini Bilgiler-1 konuları, üçüncü bölümde ise Kur'an- Kerim'i tanıma, harflerini öğrenme ve ezber konuları bulunmaktadır. Bunlar; Sübhaneke duası, Salli-Barik duaları, Başarı duası, Kevser suresi, İhlas suresi, Fatıha suresi, Tahiyat duası ve Rabbenâ dualarıdır (DİB, 2018: 1-8).

2.1 Dini Bilgiler-1

Dini Bilgiler-1 bölümü içerisinde sırasıyla “Sevgi ve Merhamet”, “Saygı”, “Sorumluluk”, “Dua, Şükür ve Özür Dileme”, “Yardımlaşma”, “İyilik”, “Sabır”, “Adalet”, “Doğruluk ve Dürüstlük” (DİB, 2018) üniteleri bulunmaktadır. Ünite başlıklarından da anlaşılacağı gibi bu kısımda değerler eğitime yer ayrılmıştır. Değerler sosyal ve duygusal gelişimi etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Aynı zamanda dini ve ahlaki gelişimi de desteklemekte ve insanın davranışlarına yön vermektedir. İşte bu gelişim sayesinde bireyin kişiliği oluşur. Bu bağlamda çocuklarda sağlıklı kişilik gelişimi için eğitim sürecinin ilk basamağını ifade eden okul öncesi dönemde temel değerlerin öğretimi önem arz etmektedir.

Değerler eğitimi kavramsal çerçevede soyut özelliktedir. Soyut yapıların çocuklara öğretilmesi süreci kendi içerisinde önemli zorlukları da beraberinde getirir. Bu sebeple değerler eğitiminde, çocukların gelişimine de dikkat ederek hikâye, geziler, örnek olaylar ve önemli kişiler, üzerinden soyut olarak ifade edebileceğimiz değerler somutlaştırılmalıdır.

Kur'an Kursları Öğretici Kitabı-1 isimli kitabı değerler ünitesi ekseninde incelediğimizde bu süreçte mevcut değerlerin belirli bir şekilde sıralamasında

karşımıza çıkan sorunlardır. Örneğin kitap; şükür ve özür dileme, dua, saygı, sevgi, merhamet konuları ile başlamış, çocuklar daha Allah'ı, Peygamber'i öğrenmeden dua etmeyi, onları sevmeyi ve onlara saygı göstermeyi öğrenmişlerdir. Mevcut durum değerlerin açıklanarak uygulanmasını güçleştirmekte ve çocukların değerleri kavrayarak içselleştirme düzeyini zayıflatmaktadır. Bazı araştırmalarda öğreticilere, kitap içerisinde yer alan değerler eğitiminin çocukların seviyesine uygunluğu, değerlerin açıklanarak uygulanmasında ortaya çıkan problemler gibi durumlar sorulmuştur. Tespit edilen sonuçlara göre; öğreticilerin bir kısmının kitaplardaki konuların çocuklara uygun olduğunu, uygulanan drama ve hikayelerin dini gelişime katkı sağladığını belirtmesine karşın, bir kısmı ise bazı kavramların çocukların yaşına uygun olmadığını, özellikle de hikayelerin ve şiirlerin dilinin ağır olduğunu belirtmişlerdir. Eleştirileri değerlendirebilmek adına son kısımda ifade edeceğimiz etkinlik ve kazanımların genel değerlendirmesine ek olarak kitap içerisindeki değerleri ayrı ayrı ele alacağız.

2.1.1 Dua, Şükür ve Özür Dileme Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri

Kazanımlar:

- “Dua ile ilgili ifadeleri kullanır.
- Şükür ile ilgili ifadeleri kullanır.
- Özür dileme ile ilgili ifadeleri kullanır.
- Allah’a her zaman dua edebileceğini bilir.
- Kendisine yapılan iyilikler için teşekkür eder.
- Allah’ın verdiği nimetlere şükreder.
- Hata yaptığında özür diler.
- Dua etmenin olumlu sonuçlarını fark eder.
- Teşekkür etmenin olumlu sonuçlarını fark eder.
- Özür dilemenin olumlu sonuçlarını fark eder.
- Dua, şükür ve özür dilemenin Allah’ın sevdiği davranışlar olduğunun

farkına varır (DİB, 2018: 43).”

Kazanımlara baktığımızda 4-6 yaş grubundaki çocukların

seviyelerine uygun olduğu, ayrıca etkinliklerin de genel manada kazanımlara katkı sağlar özellikte olduğu tespit edilmiştir.

Etkinlikler:

Dua ve şükür ifadelerinin öğrenilmesi ve çocuğa kazandırılması açısından üzerinde duaların yazılı olduğu yıldızların hazırlandığı, “*Dua Yıldızı, Değer Ağacı, Şükür Çiçeği, Sofra Duası, Dua Kolyesi*” (DİB, 2018) gibi çocukların psikomotor yönlerinin gelişmesini sağlayan sanat etkinlikleri yer almaktadır.

Bunların dışında etkinlikler başlığı altında bulunan “*Ömer’in Duası*” (DİB, 2018) isimli hikâye dışında kalan iki hikâyenin içerisinde 4 yaş grubu çocuklar için soyut olarak değerlendirebileceğimiz cümleler barındırdığı bununla beraber öğrenci bilgi seviyesinin de üzerinde olabileceği görülmektedir. Minik Meşenin Endişesi hikayesinde geçen, “Yavrucuğum, sen daha dünyaya gelmeden önce de kupkuru bir tohumdun. Bizi yaratan Allah, yağmur gönderdi, seni filizlendirdi. Güneş ile büyütüp yapraklarını yeşertti (DİB, 2018: 67).” cümleleri, Lezzetli ekmek uygulamasında bulunan unun nereden geldiği, tarladaki buğdayların nasıl meydana geldiği gibi sorular 4 yaş grubu çocuklar için soyut ve anlaşılması zor durumlar olabilecekken 6 yaş grubu çocukların seviyesine paraleldir.

“*Ali Teşekkür Ediyor*” (DİB, 2018) hikayesinde Ali’nin annesine yaptığı iyilikler nedeniyle teşekkür etmesi üzerinden Allah’a şükür ve teşekkür ifadeleri öğretilmektedir. Fakat etkinlik içerisinde yer verilen; “Elhamdülillah, Allah’ım seni çok seviyorum. Her şey ne kadar da güzel, hepsi için teşekkür ediyorum.” “Allah, bizlere sevdiğimiz her şeyi vermiştir. Bizler Allah’a, bize verdiği her şey için şükrederiz. Biri bize iyilik yaptığında da teşekkür ederiz. Hata yaptığımızda af dilemeye de özür dilemek denir (DİB, 2018: 49-50).” şeklindeki bu ifadeler her ne kadar ileride işlenecek olan sevgi ve saygı konularına temel oluşturuyor gibi görünse de çocukların gelişim özellikleri bakımından öncelikle sevgi ve saygı değerlerinin kazandırılması şükür ve özür dileme değerlerinin açıklanmasını ve uygulanmasını kolaylaştıracığı kanaatindeyim.

“*Yemek Duası*” (DİB, 2018) etkinliğinde çocuklara uygulamalı olarak yemek duasının Arapçası tekrar ettirildikten sonra Türkçe anlamı ezberletilmektedir. Amacı İslam dininin daha iyi öğrenilmesine zemin

hazırlamak olan 4-6 yaş Kur'an Kursu programlarında Kur'an'ın dilinin Arapça olmasından da hareketle kısa Arapça kelimelerin okutulması ve anlamlarının ezberletilmesi gerekli bir uygulamadır.

Etkinliklerin geneli ele alındığında sorular aracılığıyla çocukların parçadan bütüne ulaşması, özür dileme, şükretme, dua etme gibi eylemlerin uygulanması sağlanmıştır. Gelişim özellikleri bakımından da soru sormaktan ve sorulmasından hoşlanan çocuklarda bu şekilde değerlerin kalıcılığı sağlanmıştır.

2.1.2 Sevgi ve Merhamet Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri

Kazanımlar:

- *“Kendine dair olumlu düşüncelerini ifade eder.*
- *Ailesine karşı sevgisini gösterir.*
- *Arkadaşlarına karşı sevgisini gösterir.*
- *Çevresindeki varlıkları sever.*
- *Çevresindeki varlıklara merhamet gösterir.*
- *Allah’a olan sevgisini gösterir.*
- *Peygambere olan sevgisini gösterir.*
- *Sevgi ve merhamet davranışlarının olumlu sonuçlarını fark eder.*
- *Sevgi ve merhamet göstermenin Allah’ın sevdiği davranışlardan olduğunun farkına varır.*
- *Allah’ın tüm varlıkları sevip onlara merhamet ettiğinin farkına varır (DİB, 2018: 71).”*

Okul öncesi dönemde çocuk bencil ve ben merkezlidir. Başkalarının istekleriyle ve yaşadıklarıyla çok ilgilenmez. Aynı zamanda bu dönemde çocukta soyut düşünce de gelişmemiştir. Bu nedenle sevgi ve merhamet davranışlarının olumlu sonuçlarını fark edemeyebilir. Çocuğun anne ve babasını sevdiği halde elindeki bir şekeri onlar istemesine rağmen onlara vermemesi buna bir örnek olarak gösterilebilir. Bu gibi durumlarda çocuğa sevgi ve merhamet alışkanlığı kazandırılması doğru olacaktır (Doğan, 2014: 214-215).

Bu dönemde çocuğun merhamet kavramını tam olarak kavraması mümkün olmayabilir. Ayrıca özellikle 4 yaş çocuğunun basit ilişkiler kurabilmesi, neden-sonuç ilişkilerini kavrayamaması sebebiyle Allah’ın tüm varlıkları sevdiği için

merhamet göstermesi durumu anlaşılamayabilir. “Sevgi ve merhamet göstermenin Allah’ın sevdiği davranışlardan olduğunun farkına varır.” (DİB, 2018) kazanımında da aynı durum geçerlidir. Çocuk anlatılanlardan hareketle Allah’ın bu davranışları sevdiği fikrini benimseyebilir fakat fark edemez. Çocuğun çevresindeki varlıkları inceleme fırsatı bularak onlardaki güzellikleri, iyi yönü görmesi ve onlara Allah tarafından yapılan yardımları anlaması yeterlidir.

Etkinlikler:

“Sevgi Çiçeği, Değer Ağacı, İslam Dini Sevgi Dini şiiri, Peygamberimizin Çocuklara Sevgisi, Bilge Kuş draması, Cami şiiri, Camiyi Seviyorum şarkısı” (DİB, 2018) gibi etkinlikler kazanımları destekler niteliktedir.

Nasreddin Hoca’nın başına kabak değil de elma düştüğü için şükrettiği dramının öğretmen tarafından oynanmasını içeren “Kabak draması” (DİB, 2018) isimli bu etkinlikte; çocuğun, öğretmenin başına düşen elmayı ve hikâye içerisinde geçen diğer durumları hayal etmesi beklenmiştir. Fakat destekleyici nitelikte gösterilen görselin yetersiz olması nedeniyle çocuklar dramayı hayal edemeyebilirler. Bu nedenle etkinliği destekleyen görselin değiştirilmesi gerekmektedir. Diğer ünitelerde de olduğu gibi Rahman Olan Allah, Peygamberimizin Çocuklara Sevgisi isimli hikâyeler de görsel açıdan yetersizdir.

2.1.3 Saygı Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri

Kazanımlar:

- “Saygı ile ilgili ifadeleri kullanır.
- Ailesine karşı saygı gösterir.
- Arkadaşlarına karşı saygı gösterir.
- Çevresine karşı saygılı davranır.
- Allah’a olan saygısını gösterir.
- Peygambere olan saygısını gösterir.
- Saygı davranışlarının olumlu sonuçlarını fark eder.
- Saygılı olmanın Allah’ın sevdiği davranışlardan olduğunun farkına varır.
- Peygamberimizin, çevresindeki tüm varlıklara karşı saygılı olduğunu bilir.

- Kur'an-ı Kerim'e saygı gösterir.*
- Ezan okunurken saygı gösterir.*
- Farklılıklara saygı gösterir” (DİB, 2018: 119).*

“Saygılı olmanın Allah’ın sevdiği davranışlardan olduğunun farkına varır.” şeklindeki kazanıma baktığımızda bu dönemde 4 yaş grubundaki bir çocuk, saygılı olmanın Allah’ın sevdiği davranışlardan olduğunu çevresindekilerden görerek veya onların söylemleri ile bilebilir zira kendi gözlemleriyle bu sonuca ulaşması kolay kolay mümkün değildir. Bu dönem, davranışların nedenlerinin anlaşılabilceği bir dönem değil, özellikle davranış alışkanlıklarının belirli bir düzende kazandırılacağı bir süreci ifade eder. Bu sebeple çocuk bu aşamada gerekli ayrımları yapma noktasında sıkıntı yaşayabilir. Bununla beraber içerikte yer alan gösterir, davranır, bilir şeklinde ifade edilen olan kazanımların 4-6 yaş düzeyine uygun olduğu anlaşılmaktadır (Sancak, 2020:789-792).

Etkinlikler:

Ünite içerisinde yer alan; farklılıklara saygının değer olarak kazandırılması amacıyla çocuklara aynı maskelerin taktırıldığı Maske etkinliği, aileye, arkadaşlara ve çevremizdeki büyüklere saygı göstermenin gerekliliğinin anlatıldığı “*Saygı, Gürültü Yapan Can, Komşu Hakkı hikayeleri, Söze Saygı, Rüzgâr ve Güneş draması*” (DİB, 2018) gibi etkinlikler çocuğun çevresine karşı saygılı davranmasını ve saygılı olmanın olumlu sonuçlarını fark etmesini sağlamaktadır.

Namaza Saygı drama etkinliğinde ilk etapta tahtaya namaz kılan kız ve erkek çocukların resimleri ile beraber rükunların anlamlı doğru sıralanışına göre yapıştırılmakta, devamında ise bu sıralama karıştırılarak çocuklardan doğru sıralama ve listeleme yapmaları istenmektedir. 5 ve 6 yaş çocuklarından ziyade 4 yaş grubu çocukların bu aşamada henüz sıralama yapma yeteneğinin yeterli seviye de gelişmemiş olması gerçeği bu drama etkinliğinin 4 yaşındaki çocuklar açısından uygun olmadığı söylenebilir.

2.1.4 Sorumluluk Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri

- “Öz bakım ile ilgili sorumluluklarını yerine getirir.*
- Ailesine karşı sorumluluklarını yerine getirir.*

- Arkadaşlarına karşı sorumluluklarını yerine getirir.
- Sınıftaki sorumluluklarını yerine getirir.
- Çevreye karşı sorumluluklarını yerine getirir.
- Sorumluluk almaya istekli olur.
- İnsanların farklı görev ve sorumlulukları olduğunu fark eder.
- İnsanların sorumlu olduğu toplumsal davranışlara örnek verir.
- İnsanların Allah’a karşı sorumlulukları olduğunu bilir.
- Sorumlulukları yerine getirmenin olumlu sonuçlarını fark eder.
- Sorumlulukları yerine getirmenin Allah’ın sevdiği davranışlardan

olduğunun farkına varır “(DİB, 2018: 183).

Bölüm kazanımlarının büyük çoğunluğu “yerine getirir” şeklinde çocukların davranış göstermesiyle ilgilidir. 4-6 yaş çocuklara değerler öğretiminde amaç çocuklara değerın bilişsel düzeyde öğretilmesi değil, psikomotor davranışlarında bu değerlerin gözlemlenmesidir. Bu nedenle çocuğa davranış kazandırması bakımından bu kazanımlar uygundur.

“İnsanların sorumlu olduğu toplumsal davranışlara örnek verir.” Kazanımına baktığımızda bu dönemde çocukta sınıflandırma yeteneği tam anlamıyla gelişmediği için insanların sorumlu olduğu toplumsal davranışlara örnek gösteremeyebilir. Bu noktada çocuğun sınıfta kurallara uyması, ailesiyle beraberken bulunduğu ortama uygun davranışlar sergilemesi yeterli olacaktır.

“İnsanların Allah’a karşı sorumlulukları olduğunu bilir.” kazanımı hakkında Davut Doğan’ın araştırması ve benzer çalışmalarda; özellikle 4 ve 6 yaşındaki çocukların kararsız, tembel, başladığı işi bitirmeyen, isyankâr bir tutuma sahip çocuklar olmaları nedeniyle Allah’a karşı olumsuz bir tavır meydana getirebileceği, bu sebeple de kazanımın kaldırılmasının gerekliliği yönünde eleştiriler ortaya konulmuştur (Üzölmez, 2019: 15-30). İslam dini belli kurallar koyarak insanların birlik, beraberlik içerisinde özgür ve mutlu yaşamalarını sağlayan bir dindir. Fakat burada unutulmaması gereken nokta İslam dininin bu birlik ve beraberliği çeşitli kurallarla yani zorundalıkla sağlamış olduğu gerçeğidir. İşte bu noktada henüz kişiliğin oluşma aşaması olan ilk çocukluk döneminde her ne kadar çocuğun gelişim özelliklerine zıtmış gibi görünse de itaat bakımından bazı sorumlulukların çocuğa yüklenmesinin yanlış olmadığı düşüncesindeyim.

Elbette ki çocuğun dini bakımdan sorumluluklarını zorla yerine getirtmek onun dine karşı olumsuz bir tavra bürünmesine neden olacaktır. Bu nedenle burada yapılması gereken sorumlulukları olduğunu belirtmekle birlikte bu sorumlulukları yerine getirmesinde gerekli esneklikleri sağlamak olmalıdır. Ünite içerisinde yer alan etkinlikler 4-6 yaş seviyesine uygun olmakla birlikte kazanımlara da uygundur.

2.1.5 Yardımlaşma Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri

- *“Yardım gerektiren durumların farkına varır.*
- *İhtiyacı olduğunda yardım ister*
- *Aile bireylerine yardım eder.*
- *Arkadaşlarına yardım eder.*
- *Yardım edilmesi veya istenmesi gereken durumları bilir.*
- *Yardımlaşmanın Allah'ın sevdiği davranışlardan olduğunun farkına varır.*
- *Peygamberimizin yardımsever bir insan olduğunu bilir.*
- *Yardımlaşmanın olumlu sonuçlarını fark eder.*
- *Yardımlaşma ve paylaşmaya istekli olur (DİB, 2018: 235).”*

Yardımlaşma ünitesine baktığımızda ünite kazanımlarının genel haliyle 4-6 yaş arasındaki çocuklar için uygun olduğunu ifade edebiliriz. Ayşe Sevde Karaca'nın araştırmasında öğretmenlere yöneltilen “Öğrenciler Peygamberimizin yardımsever bir kişi olduğunu biliyor ve gösteriyor mu?”, “Öğrenciler aile, arkadaş ve ihtiyaç sahiplerine karşı yardımlaşma ve paylaşmaya istekli hale geldi mi?” sorulara verilen olumlu cevaplar kazanımların öğrenci seviyesine uygunluğunu ortaya koymaktadır (Karaca, 2020: 69-72).

Bununla beraber yardımlaşma değeri ile bağlantılı kazanım ve etkinliklere baktığımızda bir değer olarak paylaşmanın yardımlaşma başlığı altında ele alındığı görülmektedir. Paylaşma değeri ile yardımlaşma değeri arasında 4-6 yaş çocukları açısından bir fark görmüyoruz bu nedenle paylaşma değerinin farklı ve tek başına bir ünite olarak ele alınması ya da yardımlaşma değeri bünyesinde paylaşma alanı etkinlik ve kazanımlarının çoğaltılması gerektiğini düşünmekteyiz.

2.1.6 Sabır Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri

- “İsteklerini ertelemesini bilir.
- Gerektiğinde sırasını bekler.
- Allah’ın sabırlı davranmayı sevdiğini bilir.
- Peygamberimizin sabırlı bir insan olduğunu bilir.
- Sabırlı olmanın olumlu sonuçlarını fark eder.
- Sabırlı olmanın Allah’ın sevdiği davranışlardan olduğunun farkına varır.
- Sabırlı olmayı gerektiren durumlara örnekler verir (DİB, 2018: 261).”

DİB 4-6 Yaş Kur’an Kursu Öğrencilerine Uygulanan Değerler Eğitiminin Öğretici Görüşleri Açısından İncelenmesi (Sevde, 2020) isimli çalışmada kazanımların öğrenci seviyesine uygunluğunu ortaya koymak amacıyla öğrencilere “Peygamberimiz sabırlı bir insan mıdır?”, “Sabırlı olmayı gereken davranışlara örnekler verebilir misiniz?” sorularının sorulduğu ve alınan cevaplardan hareketle kazanımların öğrenci seviyesine uygun olduğu görülmektedir. Fakat yine de 4 ve 5 yaşındaki çocukların bir kısmının sabır değerini bilmesine rağmen içselleştirilemediği anlaşılmaktadır.

Bununla beraber, çocuklar açısından sabır değerini ele aldığımızda anlaşılması ve uygulanması zor bir değer olduğunu ifade edebiliriz. Bu yaş aralığında çocuk sırasını beklemek, isteklerini ertelemek gibi bazı sabır davranış örnekleri ortaya koyabilir ancak sabır kavramının bilişsel manada idrak noktasında zorluk çekebilir. Çünkü 4-6 yaş grubunda çocuklar genellikle sabırsızdır ve isteklerinin anında yerine getirilmesini isterler. Bu nedenle sabır değerinin çocuklara çok çeşitli yöntemler üzerinden anlatılması gerekmektedir. Kitap içeriğine baktığımızda özellikle etkinlikler kısmında sabır değeri ağırlıklı olarak uygulamadan ziyade sözle çerçevede ele alınmıştır. Bu bakımdan etkinlikler yeterli olmadığını ifade edebiliriz. Kurslarda eve gitmek için, yemek yemek için, lavaboya gitmek için zamanın gelmesini beklemenin, grup oyunlarda sıra beklemenin aslında birer sabır davranışı olduğu ve bu davranış gerçekleştirilmemesi durumunda kursta yaşanacak problemler çocuklara çeşitli etkinlik uygulamaları ile gösterilmelidir.

2.1.7 İyilik Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri

- “İyiliğin karşılık beklemeden yapılması gereken bir davranış olduğunu bilir.
- İyilik olarak nitelendirilebilecek davranışların neler olabileceğini ayırt eder.
- İyilik yapmanın olumlu sonuçlarını fark eder.
- İyiliksever bir insanın özelliklerini bilir.
- İyilik yapmaya istekli olur.
- İyilik yapmanın Allah’ın sevdiği davranışlardan olduğunu farkına varır.
- Peygamberimizin iyiliksever bir insan olduğunu bilir (DİB, 2018: 287).”

İyilik konusu çocukların rahatlıkla öğrenebileceği bir konudur. Fakat 4-6 yaş grubu çocuklarda özellikle 4 ve 6 yaşın bencil ve ben merkezli bir anlayışa sahip olması nedeniyle çocuklar karşılık beklemeden iyilik yapma davranışını öğrenmede güçlük çekebilirler. Bu nedenle konu etkinlikleri daha da geliştirilmeli ve iyiliğin karşılıksız yapılması gerektiği çocuklara öğretilmelidir. Kazanımlar içerisine önceki konuda yer alan yardımlaşma ve paylaşmanın da iyilik olduğunu belirten kazanımın dahil edilmesi ve buna bağlı olarak kitap içerisine etkinlik konulması konunun pekişmesi bakımından bir artı olabilir.

Ünite içerisinde yer alan Sadaka Taşları Hikayesi, İyilik Fotoğrafları, İyilik Mısırları, Hasta Ziyareti Draması, İyilik Şiirleri gibi etkinlikler kazanımları destekler niteliktedir (DİB, 2018).

2.1.8 Doğruluk ve Dürüstlük Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri

Kazanımlar:

- “Dürüst bir insanın özelliklerini bilir.
- Ailesine her zaman dürüst davranır.
- Arkadaşlarına her zaman doğruyu söyler.
- Dürüst olan ve olmayan davranışları ayırt eder.
- Çevresine karşı her zaman dürüst olur.
- Dürüst olmanın Allah’ın sevdiği davranışlardan olduğunu farkına varır.
- Peygamberimizin doğru ve güvenilir bir insan olduğunu bilir.
- Müslümanın güvenilir insan olduğunu bilir.

- Doğru ve dürüst olmanın olumlu sonuçlarını fark eder (DİB, 2018: 317).”

Okul öncesi dönem, çocuklarda -5 ve 6 yaşa karşın özellikle 4 yaşındaki çocuklarda, gerçek ve hayalin birbirine karıştığı bir dönemdir. Bu dönemde çocuk yaşadığı olayları kendine göre yorumlayarak ve değiştirerek anlatabilir. Bazen ceza almamak veya cezadan kurtulmak amacıyla kasıtlı olarak yalan söyleyebilir (Karoğlu, 2016: 10). Bu nedenle bu dönemde çocuklara doğruluk ve dürüstlük değerinin öğretilmesi zor olmakla birlikte aynı zamanda sahip oldukları bu gelişim özellikleri nedeniyle çocuklarda karşıt tepkilerin oluşma riski de bulunmaktadır. Kazanımlarda yer alan çocukların dürüst insanın özelliklerini bilmesi, dürüst olan ve olmayan davranışları ayırt etmesi yerine yalnızca doğruluğun ve dürüstlüğün güzel şeyler olduğunu öğrenmesi ve bu davranışların olumlu sonuçlarını fark etmesi yeterli olacaktır.

Kazanımlar bölümünde de ifade edildiği şekilde 4- 6 yaş çocukları hayal ve gerçeği birbirine karıştırır, olayları istediği şekliyle anlatır ve her zaman doğruyu söyleme eğiliminde değildir. Bu nedenle “Müslümanlar doğru olur, Hep verdiği sözde durur, Kim doğruyu söyler ise, Hep kalbinde huzur bulur” mısralarından oluşan Müslüman Doğru Olur şiiri çocuklarda kendisiyle ilgili olumsuz bir düşüncenin oluşmasına sebep olabilir. Müslüman bir kişinin doğru olma zorunluluğu fikrinin öğretilmesi sıraladığımız özelliklerin kaybolmaya başladığı 5-6 yaş grubu çocuklar için daha uygundur. Ünite içerisinde yer alan diğer etkinliklerin kazanımları destekler nitelikte olmakla birlikte güvenilirlik değerinin kazandırılmasına yönelik olduğu da anlaşılmaktadır.

2.1.9 Adalet Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri

- “Kendisinin ve başkalarının haklarını korur.
- Adil olan ve olmayan davranışları ayırt eder.
- Çevresine karşı adil davranır.
- Adil olmanın Allah’ın sevdiği davranışlardan biri olduğunun farkına varır.
- Allah’ın adil olduğunu bilir.
- Peygamberimizin herkese adil davrandığını bilir.
- Adil davranışların olumlu sonuçlarını fark eder.
- Karşılaştığı sorunlara makul çözümler üretir (DİB, 2018: 339).”

Çocuklarda empati kurma, başkalarının görüşlerine önem verme davranışı ve ahlak anlayışı 5-6 yaşlarında meydana gelmektedir. Özellikle 4-6 yaş döneminde çocuklar belli bir çıkar anlayışı çerçevesinde hareket ederler. Kendi dışındaki insanların duygularına ve arzularına pek önem göstermezler, kendi çıkarları ve arzuları doğrultusunda davranışlar sergilerler. Örneğin 4 yaş grubu çocuklar hayatta her şeyin karşılıklı olduğu düşüncesine sahiptirler. Bu noktadan hareketle çocuklar, bu yaş aralığında adalet kavramını tam manasıyla anlayıp, yorumlamayacakları için davranışlarına da yansıtma sorun yaşacaklardır. Davut Doğan'ın makalesinde de ifade edildiği üzere bazı araştırmalarda adalet ünitesinin müfredattan çıkarılmasının doğru olduğunu ifade edenler bulunmaktadır (Doğan, 2014: 20-21). Ancak biz biliyoruz ki eğitim sistemi içerisinde adalet değeri en temel değerlerden biridir hatta saygı, sevgi, yardımlaşma ve paylaşma gibi diğer değerler kadar da önem arz etmektedir. Bu nedenle ünitenin müfredattan çıkarılması yerine yapılması gereken; çocuktan etrafındakilere yönelik adil olmasını, diğerlerinin haklarını korumasına yönelik bir davranış beklemek değil, adil bir öğretici liderliğinde çocuğun adalet değerinin önemini ve olumlu sonuçlarını fark etmesini sağlayarak hem bilişsel hemde duyuşsal anlamda adalet kavramını içselleştirmesine yardımcı olmaktır. Bu yaş aralığı çocuğun gelişim özelliklerini de dikkate aldığımızda onun adil olmasını bekleyeceğimiz bir dönem değil; aksine onu ileriki yaşlarında adil olması için eğiteceğimiz bir dönem olması gerekmektedir (Sancak, 2020: 790-796). Kur'an Kursu'nda çalışan bütün personele eşit davranılması, herkese yemeğin eşit dağıtılması, öğreticinin çocukların tamamına aynı imkanları sağlaması gibi davranışların adalet olduğu çocuklara gösterilmelidir. Adalet değeri çocuktaki benmerkezci ve bencil olarak tanımlayabileceğimiz tutumun ortadan kaldırılması açısından verilebilecek ilk değerlerdendir, bu noktadan baktığımızda kaldırılması doğru olmayacaktır.

Etkinlikler:

Güneş panosu etkinliği öğrencilerin, adaletin kapsayıcı bir değer olduğunu aynı zamanda Allah'ın adil olduğunu anlamaları ve pekiştirmeleri bakımından önemli bir etkinliktir.

Doğruluk, dürüstlük, sevgi gibi diğer ünitelerde de kullanılan bir etkinlik olan değer ağacı etkinliğinin adalet değeri için de kullanılması hem sınıf

ortamında adil olan davranışların tespit edilmesi hem de çocukların adalet uygulamalarına şahit olması bakımından işlevselliği yüksek bir etkinliktir. Her ünite de aynı değer ağacı üzerine bulut, kelebek vb. şekiller eklenmiş ve böylece çocukta alışkanlık ve konuya karşı kayıtsız kalma durumu engellenmiştir. Fakat yine de etkinliklerde bir elin parmaklarına, güneşin ışıklarına, çiçeğin yapraklarına değerlerin yazılması gibi alternatif etkinlikler üretilmeli ve çeşitlilik sağlanmalıdır.

“*Haksız Hakkı*” (DİB, 2018: 119) draması, “*Susayan Hasan*” (DİB, 2018) metni, çünkü oyunu gibi bölüm içerisinde yer alan diğer etkinlikler adaletin olmaması durumunda çocuklara nasıl hissedeceklerini gösteren etkinliklerdir. Gelişim özellikleri bakımından 4-6 yaşa anlatarak öğretilmeyecek bir değer olan adaletin yaparak yaşayarak öğretilmesi değerın kazanılmasını desteklemektedir.

2.2 Kur'an-ı Kerim-1

Kur'an-ı Kerim-1 başlığını incelediğimizde ilk olarak 4-6 yaş arası çocukların Kuran'ı tanımaları hedeflenmiş, ikinci ünite de ise Kur'an-ı Kerim harflerinin tanıtılmasına yoğunlaşmıştır. Ayrıca her bölümün içeriğine de bir dua ve surenin ezber için koyulduğu görülmektedir. Bunlar; Sübhaneke, Başarı, Salli-Barik, tahiyyat ve rabbena duaları ve Kevser, Fatıha, İhlas sureleridir.

2.2.1 Kur'an-ı Kerim'i Tanıma Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri

- “Kur'an-ı Kerim'in özel bir kitap olduğunu fark eder.
- Kur'an-ı Kerim dinlemeyi sever.
- Kur'an-ı Kerim'e saygı davranışlarını bilir.
- Kur'an-ı Kerim öğrenmeye istekli olur.
- Besmele ve anlamını söyler.
- Kelime-i Tevhid ve anlamını söyler.
- Kelime-i Şهادet ve anlamını söyler (DİB, 2018: 367).”

Kazanımlar incelendiğinde 4-6 yaş arası çocuklar için genel manada seviyelerine uygun olduğunu ifade edebiliriz. Ancak “Kur'an-ı Kerim'e saygı davranışlarını bilir.” kazanımının “Kur'an-ı Kerim'e saygı gösterir.” şeklinde yenide ifade edilmesi özellikle de 4 yaş grubu çocukların olayları ve bildiklerini

tam olarak sıralayamaması açısından daha doğrudur. Bu yaş aralığındaki çocuklar herne kadar saygı kavramının anlamını bilşsel manada yeterince bilemese de ailesine ve büyüklerine, arkadaşlarına karşı makul davranışlar ortaya koyabilmektedir. Bununla beraber “Kur’an-ı Kerim’in özel bir kitap olduğunu fark eder.” kazanımının da “Kur’an-ı Kerim’in özel bir kitap olduğunu söyler.” şeklinde ifade edilmesinin daha doğru olacağı kanaatindeyiz (DİB, 2018: 367-371).

Besmele, Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şehadet ’in ezberletilmesi noktasında Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şehadette geçen İlah, Tevhid, Şehadet kavramlarının bu yaşlardaki gelişim özelliklerine göre kafa karıştırıcı ve ağır olmasına rağmen akıllarda soru oluşsa da 4-6 yaş döneminde ezber yeteneğinin fazla olduğu da göz önünde bulundurularak, çocukta belirli bir dini anlayış oluşturmak adına ezberletilmesi faydalı olacaktır. Bu durumu 4-6 yaşlarında çocuk tam anlamıyla idrak edemese de erken dönem eğitimi ile sonraki yaşlarında bu davranışı kazanmış olması sağlanacaktır.

Etkinlikler:

Kur’an-ı Kerim’i Tanıyorum etkinliğinde çocuklara Kur’an’ın Allah kitabı olduğu ve özel bir kitap olduğu anlatılarak Kur’an gösterilir. İkinci etkinlik olan Hazine Avında ise sandığa saklanan Kur’an’ı çocukların bulması istenir. “Kur’an’ı bulduktan sonra ise öğretici ve çocuklar besmele çekerek sandığı açarlar. Öğretici sandığın içerisinden çıkan Kur’an-ı Kerim’i alır ve onu öpüp alına koyar.” Kur’an-ı Kerim’e saygının kazandırılması bakımından etkinlik önemlidir fakat içerisinde geçen besmele nedeniyle ünite içerisinde yer alan besmelenin Arapça yazısının gösterildiği, ezberletildiği ve hangi vakitlerde besmele çekmemiz gerektiğinin belirtildiği Besmele Etkinliği ve Besmele Şiirinin bu etkinlikten önceye alınması daha uygun olacaktır.

Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şehadet etkinliklerinde, öğretici öncelikle çocuklara Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şehadet ’in Arapçasını ezberlettikten sonra anlamlarını açıklar ve öğretir. Fakat bu durum çocukta kalıcılığın azalmasına neden olabilir. İkisinin de anlamlarına ek olarak İslam’daki yerlerinin anlatılması ardından da Arapça olarak ezberletilmesi öğrenme olasılığını daha fazla artıracaktır.

Kur'an'ın Allah Sözü şiiri, Kur'an koyduğu kurallara uyulmazsa neler olabileceğini belirten Trafik İşaretleri Oyunu kazanımları destekler nitelikte olmakla birlikte 4-6 yaş grubu çocuklar için de uygundur. Fakat bölümün son etkinliği olan, kurallarına göre pişmeyen kekin tadının güzel olmadığı gibi Kur'an'a bağlı yaşanmayan bir hayatın kötü ve tatsız olacağını belirten Çocuklarla Kek Pişirme etkinliği, benmerkezci bir anlayışa sahip olan 4-6 yaş bakımından olumsuz tepkiler oluşturabilir.

2.2.2 Kur'an Harflerini Tanıma ve Ezber Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri

- “Kur'an-ı Kerim harflerinin okuma yönünü fark eder.
- Kur'an-ı Kerim harflerinin isimlerini bilir.
- Kur'an-ı Kerim harflerinin şekillerini tanıır.
- Kur'an-ı Kerim harflerinin şekillerini/seslerini birbirinden ayırır.
- Kur'an-ı Kerim harflerini seslendirir.
- Başarı duasını ve manasını söyler.
- Sübhâneke duasını ezbere okur.
- Salli ve Barik dualarını ezbere okur.
- İhlâs suresini ezbere okur.
- Kevser suresini ezbere okur.
- Tahiyyat duasını ezbere okur.
- Rabbena dualarını ezbere okur.
- Fatiha suresini ezbere okur (DİB, 2018: 381).”

Yukarıda ki Kazanımları incelediğimizde harflerin isimleri, şekilleri ve sesleri ile ilgili farklı farklı kazanımların mevcut olduğu ne bir şekilde anlaşılmaktadır. Etkinlikler bakıldığında ise; Harflerdir Lazım Olan, Çizgileri Birleştir, Harfleri Bakliyat ile Yazma gibi etkinliklerde genel olarak harflerin şekilleri ve isimleri üzerinde durulduğu anlaşılmaktadır. Harflerin şekil, ses ve isimlerinin birlikte öğretilmemesi, 4-6 yaş grubunda kafa karışıklığı meydana getirebileceği gibi onlarda Kur'an öğrenmeye yönelik istek ve arzusunu da zayıflatabilir (Çetin, 2019: 96-97).

Konuyla ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde 4-6 yaş arasındaki

çocukların öğrenme de ciddi zorluklar yaşadığı alanın, harfleri öğrenme konusunda olduğu anlaşılmaktadır. Bu araştırmalardan hareketle çok sık olmasada veli ve öğretmenlerin okuma yazma bilmemeleri sebebiyle harflerin çocuklara öğretilmemesi gerektiği söylenmektedir (Gün, 2016: 17). Ancak Kur'an Kursu müfredatı kapsamında meseleyi değerlendirdiğimizde harflerin öğretilmesinin kapsam dışı tutulması dini gelişimsürekliliği ve kalitesi açısından önemli bir eksiklik meydana getirebilir. Türkçe olarak okuma yazma bilmeselerde 4-6 yaş aralığı gelişim özellikleri açısından çocukların Arap harflerini öğrenmede yeterli seviyeye sahiptirler ayrıca çocuklarını Kur'an Kursuna gönderen çoğu velide harf öğrenimini istemektedir.

Harf öğretiminde üzerinde durulması önemli bir diğer konu ise mahreç ve hareke öğretimi meselesidir. *Kur'an-ı Kerim Öğretici Kitabı-2* içerisinde yer alan harekeleme ve mahreç konusunun harflerin öğretilmesiyle beraber başlatılmasının daha isabetli bir davranış olacağı düşüncesindeyiz. 4-6 yaş arası çocukların etrafındaki insanları ve sesleri taklit ettiği düşünülürse çocuğun günlerce hareke olmadan harfleri sürekli olarak seslendirmesi, harfleri sadece isimleri ile öğrenmesi, Kur'an öğretimi çerçevesinde değerlendirildiğinde önemli bir eksiklik ve sorundur. Bu durum çocuk için sıkıcı olduğu kadar öğretmen için de zorluk meydana getirecektir. Çünkü en temelinde Kur'an öğretiminde mahreç öğretimi önemlidir ve mahreç öğretimi ne kadar düzgün ve başarılı olursa Kur'an öğretimi de o kadar düzgün ve başarılı olması düşünülebilir. Mahreç öğretiminde 4 ve 5 yaş grupları ara ara sorun yaşayabilir ancak 6 yaşındaki bir çocuk için öğretilmesi önemlidir. Yine mahreç öğretiminde karşımızdakinin çocuk olduğu da unutulmamalı ve öğretimde oyun vb. yöntemler kullanılmalıdır (Çetin, 2019: 110).

Kazanımların diğerlerinde Sübhaneke duası, Başarı duası, Salli-Barik duaları, İhlas suresi, Fatıha suresi Kevser suresi, Tahiyat duası ve Rabbena dualarının ezberlenmesi öğrenciden beklenmektedir. Kolay ve kısa surelerden uzun sürelere geçiş olduğu bu sıralamadan anlaşılmaktadır. Sure ve duaların ezberletilmesi de program içerisinde tartışılan konulardan biri olmuştur. Bu noktada sorulması gereken soru "Ezberin dini davranışa ne gibi bir etkisi olabilir?" sorusudur. 6 yaşındaki bir çocuk surelerin anlamlarını kavraya da 4 yaşındaki çocuk bu surelerin tamamının anlamlarını kavrayabilecek düzeyde

değildir. Örneğin; İhlas suresi ise kısa bir sure olmasına karşın içerisinde geçen Allah'ın doğmaması ve çocuk doğurmaması ifadesi henüz soyut düşünme kabiliyeti gelişmemiş çocuklarda kafa karışıklığına neden olabilir. Bu nedenle gerekli bazı düzenlemeler yapılmalıdır. Elbette yapılması gereken ezberin tamamen kaldırılması değildir. Çünkü sure ve duaların ezberlenmesi çocukların dini gelişimini pozitif yönde etkilemektedir. Burada yapılması gereken öncelikle 4-5-6 yaş grubu ezber programının birbirinden ayrılması, anlaşılabilir, kısa Arapça ve Türkçe dua ve surelerin ezberletilmesi sonrasında ise uzun ve anlaşılması zor sureler için farklı yöntemler uygulanmasıdır. Bu surelerin birebir ezberlettirilmesi yerine hakkında genel olarak konuşulabilir, o sure veya dua bir kavram ile özdeşleştirilebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KUR'AN KURSLARI ÖĞRETİCİ KİTABI-2

Kur'an Kursu Öğretici Kitabı-1 de olduğu gibi bu kitap da üç bölümden oluşmaktadır:

Birinci bölümde ilk kitaptaki bazı konular tekrar edilmiştir. İkinci bölümde Dini Bilgiler-2 konuları ele alınmış ve üçüncü bölümde ise harflerin tanınması, hareketlerin öğretilmesi gibi Kur'an-ı Kerim'i okumaya yönelik konular işlenmiştir. Birinci kitapta gördüğümüz gibi bu kitapta da ezber ile ilgili başlıklar bulunmaktadır. Her konunun giriş kısmında bulunan kazanımlar kısmında yeni ezberler yer aldığı gibi eski ezberlere yönelik tekrarın yapılmasında beklenmektedir (DİB, 2018).

Kur'an Kursu Öğretici Kitabı-1 içerisinde yer alan 4-6 Yaş Çocuklarda Gelişim Özellikleri ve Eğitimlerinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar, Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi ve Tarihsel Süreci, 4-6 Yaş Grubu Çocukların Din Eğitimi, Programda Görev Alacak Öğreticilerin Dikkat Edeceği Hususlar bölümleri Kur'an Kursu Öğretici Kitabı-2 içerisinde aynı şekilde ele alınmıştır. Bu nedenle bu konularla ilgili ayrıntılara tekrar değinilmeyecektir. Kur'an Kursu Öğretici Kitabı-1 ve Kur'an Kursu Öğretici Kitabı-2'nin birbirinin devamı niteliğindeki kitaplar olması nedeniyle ikinci kitap içerisinde aynı konuların tekrar edilmesi bir fayda sağlamadığı gibi kitap kalınlığını da artırmaktadır. Bu nedenle bölümün kitap içerisinden çıkarılması düşünülebilir (DİB, 2018).

3.1 Dini Bilgiler-2

Dini bilgiler-2 bölümü içerisinde sırasıyla *“Allah'ı Seviyorum, Peygamberimi Seviyorum, İnsanları Seviyorum, Kitabımı Seviyorum, Kâinatı Seviyorum, Dinimi Seviyorum, Dinî Mekânlarımızı Seviyorum, Vatanımı Seviyorum, Bayramlarımızı Seviyorum”* başlıkları bulunmaktadır (DİB, 2018)

Ünite içerisindeki konuları sıra bakımından ele alacak olursak; Din eğitiminde çocuklara özellikle öğretilmesi beklenen ilk başlık Allah ve Peygamber sevgisinin yeri ve önemidir. Kur'an Kursu Öğretici Kitabı-1 bünyesinde yer alan değerler eğitiminde saygı, sevgi, vb. değerler öğretilmektedir. Bununla birlikte çocuktan Allah sevgisini öğrenmesi ayrıca bu sevgisini de bir kazanım olarak

davranışta görme beklenmektedir. Kazanımların bu çerçeve de olmasına rağmen Allah'ı Seviyorum, Peygamber'i Seviyorum gibi ünite başlıkları Kur'an Kursu Öğretici Kitabı-2 içerisinde bulunmaktadır. Hedeflere ulaşabilmek diğer bir ifadeyle bu yaş grubundaki çocuklara Allah ve Peygamber sevgisinin öğretilmesi için değerler eğitimi süreciyle aynı anda Allah ve Peygamber'in de çocuklara paralel bir şekilde anlatılması önem arz etmektedir.

Ünitede yer alan diğer konuların tamamı çocuklarda dini, milli, kültürel ve sosyal açıdan temel bir anlayışın oluşturulmasını desteklemektedir. Zaman zaman veliler tarafından eleştiriler almasına karşın ahiret konusuna kitapta yer verilmemesinin -4-6 yaş grubu çocukların gelişim özellikleri dikkate alındığında- gerekli bir uygulama olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada Öğretici Kitabı-2 içerisinde bulunan konular bakımından sorulması gereken sorular şunlardır: "Kişilik ve karakter gelişiminin en önemli aşaması olan ilk çocukluk dönemi için var olan bölümler yeterli midir?", "Yeterli değilse ne gibi bölümler eklenebilir?"

Ünite içerisinde bahsi geçen bu konu başlıkları yeterli makul görülmele birlikte, toplumun en önemli yapı taşı olan aile kavramının bu yaş grubundaki çocukların zihninde ve davranışlarında yer edinmesi ve önemli bir olgu halini alması için konular içerisine "Ailemi Seviyorum" (DİB, 2018) başlığının yerleştirilmesi düşünülebilir. Buna ek olarak Kur'an Kursu Öğretici Kitabı-1 bünyesindeki etkinliklerde ara ara yer verilen, Dinimi Seviyorum ünitesinde ise daha detaylı bir şekilde işlenen "İbadetler" başlığı için farklı müstakil ayrı bir bölüm meydana getirilmesinin gerekli olduğu kanaatindeyim. Dinimi Seviyorum ünitesi içerisinde namaz dışındaki, oruç ve zekat ibadetleriyle ilgili yalnızca bir etkinliğe yer verilmiş, Hac ibadetiyle ilgili ise hiç etkinlik verilmemiştir. Oysa çocukluk döneminde yerinde ve dozunda dini eğitim, çocukların dini ve vicdani gelişimlerini olumlu yönde etkiler. Günümüzde yaygın olan "El kadar çocuk ne anlar?" anlayışı oldukça yanlış bir bakış açısidir. İslam dünyasının en büyük eğitimcisi olan Hz. Peygamber "Çocuğunuz yedi yaşına geldiği zaman ona namazı öğretin." Emri bulunmaktadır. 4-6 yaş grubundaki çocukların özellikle ibadet eden anne ve babasını taklit etmesi bizlere çocukların ibadetlere olan merak ve öğrenmeye olan ilgilerini ortaya koymaktadır. 4-6 yaş arası, çocukta dini duygu ve düşüncenin oluşum sürecinin meydana geldiği/şekillenmeye başladığı, dini duygu ve düşüncelerin uyanmaya başlayarak konu ile ilgili sorular

sordukları bir dönemdir. Bu dönem dini duygu ve düşüncenin gelişiminde “Altın yaş” olarak ifade edilir. Bu sebeple 4 yaşlarından itibaren, çocukların telkin almaya hazır hale geldikleri düşünülebilir (Aybey, 2019: 219).” Özellikle de 5 yaş çocuğu dini tavır ve davranışlara aşinalık kazanmaya meyillidir. “İbadet” ünitesinin oluşturulmasından kastımız elbette ki namazın rükun ve şartlarının, orucun manevi anlamının çocuklara anlatılması değildir. Çocukların ibadet hayatları için önemli olan yalnızca yetişkinlerin yaptıkları ibadetleri görmeleri ve duygusal atmosferi hissetmeleridir. Abdest, namaz uygulamalı olarak gösterilmeli, çocuklar namaz kılmaya teşvik edilmeli fakat zorlanmamalıdır. İbadetlerin bizlere kattığı güzellikler anlatılmalı ancak ibadetlerin kuralları üzerinde durulmamalıdır (Sağım, 2016).

3.1.1 Allah’ı Seviyorum Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri

- “Allah’ın var ve bir olduğunu bilir.
- Tüm varlıkları Allah’ın yarattığını bilir.
- Allah’ın tüm varlıkları sevdiğini bilir.
- Allah’ın merhametli olduğunu bilir.
- Allah’ın her şeyi bildiğini, işittiğini ve gördüğünü bilir.
- Allah’ı sever ve O’na güvenir.
- Allah’ın verdiği nimetlerin farkına varır (DİB, 2018: 27).”

“Allah’ı Seviyorum Çünkü, Damlaya Damlaya Göl Olur, Karagöz ve Hacivat, Teşekkür Ederim, Minik Tohum, Meryem’in Elması, Görmeden İnandım Sana vb.” (DİB, 2018) ünite etkinlikleri Allah’ı görmeden ona inanmayı, her şeyin Allah tarafından yaratıldığını, Allah’ın bütün varlıklara merhamet ettiğini öğrenmeleri açısından çocuklar için faydalı olmakla birlikte yukarıda gösterilen kazanımlara da uygundur. Etkinlikler çocukların Allah’ın var olduğunu, her şeyi yarattığını, merhamet ettiğini bilmesiyle birlikte söylemesini de sağlamaktadır. Bu nedenle kazanımlar ‘bilir ve söyler’ şeklinde yazılabilir.

Zonguldak ilinde yapılan bir çalışmada çocukların %93,7’sinin Allah’ın varlığını ve birliğini öğrendiği tespit edilmiştir. %90,6 sınıfın ise Hz. Muhammed’i tam olarak tanıdığı tespit edilmiştir. Bu durum ünite kazanımlarının gerçekleştirildiğini ortaya koymaktadır (Aybey, 2016: 219).

3.1.2 Peygamberimi Seviyorum Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri

- “Peygamberlerin görevlerini bilir.
- Peygamberimizin kişisel özelliklerini bilir.
- Peygamberimizin insan ilişkilerine yönelik güzel davranışlarından örnekler verir.

- Peygamberimizle ilgili saygı ifadelerini bilir.
- Peygamberimizin örnek bir insan olduğunu kavrar.
- Günlük yaşamında Peygamberimizin bazı davranışlarını model alır.
- Peygamberimizin çocuklara yönelik sevgisini bilir (DİB, 2018: 91).”

Salih Aybey tarafından Zonguldak ilinde yapılan çalışmada Allah’ı Seviyorum ünitesine ek olarak, Peygamberimi Seviyorum ünitesi kazanımların paralel olarak çocukların %90,6 sının Hz. Muhammed’i tam olarak tanıdığını tespit edilmiştir.

Allah’ı Seviyorum ünitesinde de problem olarak karşımıza çıkan ünite kazanımlarının genel olarak bilişsel olduğu ve pek çok kazanımda ‘bilir’ ifadesinin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Fakat kazanımlarda ‘bilmek’ ve ‘farkında olmak’ gibi ifadeler belirsiz kalmaktadır. Bu nedenle kazanımların “Peygamberlerin görevlerini bilir ve söyler.” örneğinde olduğu şekilde yazılması daha uygun olacaktır (Tosun, Çapçioğlu, 2015: 712).

Ünitede yer alan etkinlikler seviye olarak 4-6 yaşa uygun olmakla birlikte kazanımları da desteklemektedir. Ancak etkinliklerde Osman’ın Dürüstlüğü, Peygamberimin Ailesi, Peygamberimiz Herkese Değer Verirdi, Zehra’nın Peygamber Sevgisi gibi çok sayıda hikâye olduğu görülmektedir. Her ne kadar çocuklar hikâye anlatımını sevseler de her ders hikâye okunması ve çocukların aktif olmaması derse karşı bir isteksizlik oluşmasına neden olabilir.

Etkinlikler:

Hz. Peygamber’in bazı hadislerinin ezberletildiği Peygamberimin Sözlerini Öğreniyorum etkinliğinde bulunan “Güzel söz sadakadır.” ve “Temizlik imandandır.” (DİB, 2018) hadisleri 4-6 yaş çocukları için soyut bir anlam ifade edebilir. Bu nedenle hadislerin etkinlikten çıkarılması veya daha açıklayıcı sözlerle ifade edilmesi daha doğru olacaktır.

Ünitedeki Sensin Doğru etkinliğinde bulunan ‘Peygamberin alemlere rahmet olması’ ve ‘dürüstlüğünün derin olması’ ifadeleri çocuklar için soyut ifadelerdir. Bu nedenle şiirde ve bilmecede çeşitli düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Ünite içerisinde üzerinde durulan başlıklardan ve etkinliklerden biri Temizlik Halkaları etkinliğidir. Etkinliğe baktığımızda Hz. Peygamberin temizliğe verdiği önem, Müslümanların temiz olmaları, yemeklerden önce ve sonra elleri yıkamak, banyo yapmak, misvak kullanmak gibi temizlik örnekleri üzerinde durulmuştur (DİB, 2018). Temizlik her toplum için önemlidir fakat İslam toplumunda temizliğin ayrı bir yeri vardır. ‘Temizlik imandan gelir.’ sözü de bunun bir kanıtıdır. Kur’an Kursu Öğretici Kitabı-1 içerisine temel değerlere ilave olarak temizlik değeri de ilave edilebilir. Çocukken öğretilmeyen bazı davranışların büyüdükten sonra kazandırılması oldukça zordur. Bu nedenle istenilen yönde davranış değişikliği erken dönemde yapılmalıdır. Temizlik gibi önemli bir değer ve davranışın etkinlik içerisinde yer alması çocukta temiz olmaz davranışını yerleştirme bakımından yeterli olmayacaktır.

3.1.3 Kitabımı Seviyorum Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri

- “Kur’an-ı Kerim’in özelliklerini bilir.
- Kur’an-ı Kerim’e saygı davranışları gösterir.
- Kur’an-ı Kerim okunduğunu duyduğunda ilgiyle dinler.
- Kur’an-ı Kerim okumanın Allah’ın sevdiği davranışlardan biri olduğunun farkına varır.
- Namazda Kur’an-ı Kerim’den ayetler okunduğunu bilir.
- Kur’an-ı Kerim okumanın olumlu sonuçlarını fark eder.
- Kur’an-ı Kerim okumaya istekli olur (DİB, 2018: 137).”

4-6 Yaş Kur’an Kursu programının Millî Eğitim Bakanlığı programından en önemli farkı Kur’an öğretimidir. Bir tarafın amacı çocuğu ilkokula hazırlamakken diğerinin amacı çocuğu dini açıdan belirli bir noktaya getirmektir. İslam dininin temeli Kur’an’dır. Bu nedenle de din eğitiminde çocuklara Kur’an’ın özellikleri öğretilmeli, Kur’an’a saygı göstermesi sağlanmalı, Namazda Kur’an ayetlerinin okunduğu ve Kur’an okumanın Allah’ın sevdiği davranışlardan olduğu öğretilmelidir. Bu bağlamda ünite

kazanımları 4-6 yaş grubu çocukların seviyesine uygun olmakla birlikte gerekli kazanımlardır.

Etkinliklerde yer verilen Beni Tanı oyunu içerisinde çocuklara Kur'an ile ilgili sorular sorulduktan sonra, çocuktan Fatiha suresinin Arapça olarak yazılı olduğu bir kâğıdı keserek ek kağıttaki tezhip içerisine yerleştirmesi beklenmektedir. Programdaki sıraya göre çocuk bu etkinlik sırasında Fatiha suresini ezbere bilmektedir. Kur'an-ı Kerim-1 ünitesi içerisinde de belirttiğimiz şekilde Fatiha suresinin Arapça olarak ezberletilmesi yerine Türkçe anlamı üzerinde durmak ve bazı değerleri bu sure üzerinden anlatmak daha uygun olacaktır. Çünkü anlamı bilinmeyen Arapça bir metin Kur'an'a aşinalığı oluştursa da çocukta ahlaki anlamda bir gelişim sağlamada yeterli değildir. Bunların dışında ünite içerisinde bulunan Rehberimiz Kur'an hikayesi, Dinin Direği Namaz şiiri, Kur'an Yolu Huzur Yolu draması vb. diğer etkinlikler 4-6 yaş grubu çocuklara uygun olmakla birlikte kazanımları da destekler niteliktedir.

3.1.4 İnsanları Seviyorum Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri

- “İnsanların farklı ve ortak özelliklerini bilir.
- Ailenin insan yaşamındaki önemini kavrar.
- Arkadaşlığın insan yaşamındaki önemini kavrar.
- Toplumsal yaşamda insanların farklı rolleri olduğunu bilir.
- İnsanların birbirlerine ihtiyaç duyduklarını fark eder.
- Belli başlı görgü kurallarını bilir.
- Görgü kurallarına uygun davranır (DİB, 2018: 157).”

Ailenin ve arkadaşların insan yaşamındaki öneminin kavranması soyut bir ilişkiyi ifade eder. 4-6 yaş grubu çocukların soyut kavram ve ilişkileri algılamada yetersiz oldukları ancak somut kavram ve ilişkileri algılayabildiklerini daha önce belirtmiştik. Çocuklar arkadaşsız kalma veya aileden birinin olmaması durumunda bunun eksikliğini yaşayarak söyleyebilir. Ancak ailenin ve arkadaşın insan yaşamıyla önemini ilişkilendiremeyebilir ki bu durumun kavranmasını da zorlaştırır.

“Belli başlı görgü kurallarını bilir ve görgü kurallarına uygun davranır” (DİB, 2018) kazanımlarında ifade edilen ‘görgü kuralı’ kavramı da 4-6 yaş çocukların kullanabileceği bir kavram değildir. Bu dönemde çocuk insanlara

karşı yapılması ve yapılmaması gereken davranışları bilebilir ve bu davranışlara uygun davranabilir ancak bunların bir ‘görgü kuralı’ bilemeyebilir. Aynı şekilde “Toplumsal yaşamda insanların farklı rolleri olduğunu bilir.” kazanımında geçen ‘rol’ kelimesi de çocuklar için soyut bir kavramdır. Görev kavramının kullanılması çocuklarda rol kavramına göre karşılığı daha çok olan bir kavram olacaktır.

İnsanların farklı olduklarının ve bu farklılıklara saygı duyulması gerektiği anlayışının çocuklara kazandırılması bakımından; “*Sevgi Çemberi, Biz Hz. Adem’in Çocuklarıyız, Parmak İzleri, 3NİK*” (DİB, 2018) vb. etkinlikler farklılıklara saygının öğretilmesi için yeterli görülmektedir. Fakat aile kavramı ve ailenin insan yaşamındaki değerinin öğretilmesi için kitap içerisinde yer alan “*Arı Zuzz hikayesi, Benim Evim Benim Ailem, Aileme Yardım Ediyorum, Biz Bir Aileyiz*” (DİB, 2018) etkinlikleri ne kadar faydalı olsa da yetersiz kalmaktadır. Bu nedenle daha önce de belirttiğim şekilde Aile Seviyorum isimli bir ünitenin kitap içerisine dahil edilmesi, aile olgusunun öneminin çocuklara daha iyi ifade edilmesini sağlayacaktır.

3.1.5 Kâinatı Seviyorum Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri

- “Allah’ın kâinatı bir düzen içerisinde yarattığını fark eder.
- Doğada vakit geçirirken kâinatın güzelliklerini fark eder.
- Allah’ın insanlar için pek çok nimetler yarattığını bilir.
- Çevreyi temiz tutar.
- Çevreye zarar verici davranışlardan uzak durur.
- Allah’ın insanlar için yarattığı nimetleri verimli kullanır (DİB, 2018: 183).”

“Allah’ın insanlar için yarattığı nimetleri verimli kullanır.” kazanımında geçen ‘verimli kullanır’ ifadesi 4-6 yaş çocuklar için ağır bir ifadedir. Bu dönemde çocuklarda, yalnızca yemek konusunda değil hiçbir alanda israf etmeme düşüncesi henüz oluşmamıştır. Tanık olduğum şekilde; telefon oyunlarında annesinin para ile karakter almaması konusunda uyardığı çocuğun “Anne paramız gitsin ne olacak ki? Ben bu karakteri almayı çok istiyorum.” demesi, tabağındaki patatesi bitir diyen annesine; “Balkonda kocaman poşette patates var anne. Bunları atalım sonra acıktığımda tekrar yaparız ve yerim.”

demesi bunun bir göstergesidir. Bu nedenle kazanımın “Allah’ın insanlar için yarattığı nimetlerin boş yere kullanılmaması gerektiğini bilir.” şeklinde düzenlenmesi daha doğrudur. Çünkü ünite içerisinde geçen etkinliklerde çocuklara, nimetleri boş yere kullanmamaları gerektiği söylenmektedir.

“Doğayı Seviyorum, Kirletmiyorum, Kâinatı Keşfediyorum, Buldur Söylet, Kainattaki Düzen” gibi etkinlikler 4-6 yaş grubu çocuklara uygun olmakla birlikte kazanımları destekler nitelikte etkinliklerdir.

3.1.6 Dinimi Seviyorum Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri

- “Dinimizin temel özelliklerini bilir.
- İslam’ın beş şartını bilir.
- Kelime-i Şehadet’in dinimizdeki önemini fark eder.
- Namaz ibadetinin temel özelliklerini bilir.
- Namaz ibadetine ilişkin rükû ve secde gibi hareketleri yapar.
- Oruç ibadetinin temel özelliklerini bilir.
- Zekât ibadetinin başlıca faydalarını bilir.
- Hac ibadetinin temel özelliklerini bilir.
- İbadet etmenin olumlu sonuçlarını fark eder (DİB, 2018: 223).”

“Kelime-i Şehadet’in dinimizdeki önemini fark eder.” kazanımı 4-6 yaş grubu çocuklar için ağır bir kazanım gibi görünmektedir. Bu yaşlardaki çocuk, ezber yeteneği fazla olduğu için Kelime-i Şehadet’i ezberleyebilir fakat onun önemini fark edemez. Çünkü Kelime-i Şehadet’in dindeki öneminin fark edilmesi soyut bir ilişki kurmayı gerektirir ki önceden de belirttiğimiz şekilde bu dönemde çocuk soyut ilişkiler kurma özelliğine sahip değildir. Bunlara ek olarak ünite içerisinde çocuklara Kelime-i Şehadet’in öneminin fark ettirilmesi amacıyla bir etkinlik bulunmadığı da tespit edilmiştir.

Namaz, Oruç, Zekât ve Hac konusundaki etkinlikler 4-6 yaş dönemi çocuklara uygun olmakla birlikte Namaz Dinin Temelidir, Merve Oruç Tutmayı Öğreniyor, Sadaka Nedir? etkinlikleri ibadet ile ilgili kazanımları da kısmen destekler niteliktedir fakat yetersizdir. Ünite etkinlikleri içerisinde Hac ibadetinin öğrenilmesini sağlayacak bir etkinlik olmamasına rağmen kazanımlar içinde “Hac ibadetinin temel özelliklerini bilir.” kazanımına yer verilmiştir. Bu durum akıllarda Hac ibadetinin nasıl anlatılacağı konusunda sorular oluşturmaktadır.

Zekât ibadeti ise yalnızca sadaka kavramı çerçevesinde ele alınmıştır ki sadaka kavramı tam anlamıyla zekât ibadetini ifade etmemektedir. Bu durum konuyla ilgili olan “Zekât ibadetinin başlıca faydalarını bilir.” kazanımını da eksik hale getirmektedir. Konuyla ilgili detaylandırma Dini Bilgiler-2 başlığı altında ifade edildiğinden burada ayrıntılara tekrar değinilmeyecektir.

3.1.7 Dini Mekanlarımızı Seviyorum Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri

- “Caminin genel özelliklerini bilir.
- Camiye gitmeye istekli olur.
- Ezanın önemini fark eder.
- Kâbe’nin Müslümanlar için önemini bilir.
- Mescid-i Nebevi’yi tanır.
- Mescid-i Aksa’yı tanır.
- Dinî mekânlarda bulunmanın olumlu etkilerini fark eder (DİB, 2018: 251).”

Camilerimizi Tanıyorum, Damlaya Damlaya Göl Olur, Döndüm Kibleye gibi caminin genel özelliklerinin bilinmesi, dini mekanlarda bulunmanın olumlu etkilerinin fark edilmesi ve camiye gitmeye istekli olma ile ilgili kazanımları desteklemektedir.

Babaannemin Kâbe Ziyareti isimli hikâyede ‘Hac, Umre, Kabe’yi tavaf’ ifadeleri bulunmaktadır. 4-6 yaş grubu çocuklar genelde bu ifadelerin ne anlama geldiğini bilmemektedir. Dinimizi Seviyorum ünitesi içerisinde Hac ile ilgili bir kazanım verilmiş ancak etkinlik konulmamıştır. Bu nedenle etkinlik yapılmadan önce Hac, Umre ve Kabe’yi tavaf etmenin ne anlama geldiği çocuklara kısaca anlatılmalıdır.

Camiler Dile Gelse hikayesinde ‘Kubbe, Minber, Minare’ gibi çocukların bilmediği cami bölümleri bulunmaktadır. Her ne kadar bu kavramlar etkinlik sonunda öğretici tarafından açıklansa da etkinlik içerisinde hikâyeye anlatımı sırasında çocukların bu bölümleri görmesini sağlayacak bir resim de bulunmamaktadır. Hikâyenin anlatılması esnasında çocuklara resim gösterilmesi camideki bu bölümlerin öğrenilmesini kolaylaştıracaktır. Bunlara ek olarak ele alınması gereken bir konu da “cami bölümlerinin 4-6 yaş grubundaki çocuklara

öğretilmesinin ne kadar gerekli olduğu” konusudur. “Ezanın önemini fark eder.” kazanımına uygun olarak minarenin öğretilmesi doğrudur. Fakat Camilerimizi Tanıyorum, Minik Mimarlar, Camimiz Draması etkinliklerinde de anlatılan mihrap, minber, kubbe gibi cami bölümlerinin ilkokulda da öğretilmesinden hareketle 4-6 yaş programından çıkarılması düşünülebilir. Aynı şekilde Mescid-i Nebevi Mescid-i Aksa’nın öğretiminin de ilkokul dönemine bırakılması değerlendirilebilecek öneriler arasındadır. Mescid-i Nebevi’nin anlatıldığı Suffe Okulu etkinliğinde hicret, Ashab-ı Suffe gibi çocukların anlamakta güçlük çekeceği ifadeler kullanılmıştır. Bu nedenle Mescid-i Nebevi’yi tanır.” “Mescid-i Aksa’yı tanır.” kazanımları ünite içerisinde çıkarılabilir (DİB, 2018).

3.1.8 Vatanımı Seviyorum Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri

- “Vatanın önemini fark eder.
- Vatanımı sever.
- Bayrağını sever.
- Vatanına karşı görevleri bilir.
- Birlik ve beraberliğin vatan için önemini kavrar.
- Vatan sevgisiyle öne çıkan tarihi şahsiyetleri tanır.
- İstanbul’un Fethi, Çanakkale Savaşı, 15 Temmuz gibi tarihî olayların önemini kavrar.

- Vatan için çalışmanın önemini fark eder (DİB, 2018: 295).”

Vatanımı Seviyorum İsrar Etmiyorum, Çöp Kovası, Vatanım Benim Kıymetlim, Vatanım Türkiye’im, Büyüyünce Yapacağım, Memleketim, İsrar, Vatanım Yeşilleniyor, gibi etkinlikler çocukta vatan sevgisini oluşturmakla birlikte, vatanımızı temiz tutmamız ve korumamız gerektiğini anlayışını oluşturmaktadır.

İstiklal Şairimiz ve İslam Büyükleri Draması etkinliklerinde çocuklara, Mehmet Akif Ersoy, Mimar Sinan, Piri Reis, Akşemseddin, Evliya Çelebi gibi İslam tarihimizin önemli kişileri öğretilmektedir. Bu sayede çocukların milli yönünün gelişmesi sağlanmaktadır. Kitap içerisinde Fetih Marşı etkinliği ile İstanbul’un fethi anlatılmaktadır. Ancak kazanımlarda yer alan Çanakkale Savaşı ve 15 Temmuz ile ilgili bir etkinlik olmadığı anlaşılmaktadır.

3.1.9 Bayramlarımızı Seviyorum Ünitesi Kazanımları ve Etkinlikleri

- “Ramazan Bayramı’nın temel özelliklerini bilir.
- Kurban Bayramı’nın temel özelliklerini bilir.
- Bayramların insanlar üzerindeki olumlu sonuçlarını fark eder.
- Bayramlaşmanın nasıl yapılacağını gösterir.
- Kandil gecelerinin Müslümanlar için önemli olduğunu fark eder.
- Cuma gününün Müslümanlar için özel bir gün olduğunu bilir (DİB, 2018: 331).”

Ünite içerisinde yer alan Bayramlaşma-Kandil Albümü, Bayramları Tanı Oyunu, Bayramlar Paylaşınca Güzel Hikayesi, Günlerin Terazisi Oyunu, Taha’nın İlk Cuma Namazı, Tebrik Kartı Yapıyorum, Bin Aydan Hayırlıdır Bu Gece gibi etkinlikler kazanımlara, kazanımlar ise 4-6 yaş grubu çocuklara uygundur.

3.2 Kur’an-ı Kerim-2

Kur’an-ı Kerim-2 bölümü içerisinde Kur’an Harflerini Tanıma ve Ezber, Harekeleri Tanıma ve Ezber, Lafzatullah’ı Tanıma ve Ezber, Şedde İşaretini Tanıma ve Ezber, Uzatma Harflerini Tanıma ve Ezber, Tenvin İşaretini Tanıma ve Ezber, Cezm İşaretini Tanıma ve Ezber, Kur’an-ı Kerim Okuma ve Ezber konuları yer almaktadır. Ünite içerisinde ezberletilmesi hedeflenen sureler ve dualar: Felak, Nas, Amentü, Ayete’l- Kürsi’dir. Buna ilave olarak daha önce ezberlenen sure ve duaların tekrarına yer verilmektedir. Yine harfler ile bağlantılı olan birtakım oyun, drama, ve boyama ile etkinlikler üniteye gözümüze çarpmaktadır (DİB, 2018).

Birinci kitap içerisinde yer alan Kur’an-ı Kerim-1 bölümünde de ifade ettiğimiz şekilde bölümle ilgili en önemli tartışma, 4-6 yaş grubu çocukların en yüksek öğrenme güçlüğü çektiği alanın harfleri öğrenme konusu olması bakımından Kur’an öğretiminin yapıpı yapılmaması tartışmasıdır. Tekrar edecek olursak; 4-6 yaş aralığı gelişim özellikleri açısından çocukların Arap harflerini öğrenmede yeterli seviyeye sahip olması ve çocuklarını Kur’an Kursuna gönderen velilerin de Kur’an öğretimini talep etmesi gibi sebeplerle harf

öğreniminin varlığının gerekli olduğunu buna ek olarak da hareketlerin ve mahreçlerin de harflerin öğretildiği döneme paralel olarak öğretilmesinin uygun olduğunu ifade etmiştik.

Bölüm içerisinde yer alan konulardan da anlaşılacağı üzere bu ünite çocuklardan artık Kur'an okumayı öğrenmelerinin beklendiği bir ünedir. Bu nedenle *“Kur'an harflerinin şekillerini tanır.”*, *“Üstün, esre ve ötre harekesini tanır”*., *“Cezm işaretini tanır ve harfleri cezm işaretine uygun şekilde seslendirir.”*, *“Sükun işaretini tanır ve harfleri sükun işaretine uygun şekilde seslendirir.”*, *“Tenvin işaretini tanır ve harfleri tenvin işaretine uygun şekilde seslendirir.”*, *“Uzatma harflerini tanır ve bu harfleri okur.”*, *“Lafzatullah'ın okunuşu ile ilgili kuralları bilir ve kurallara uygun olarak okur.”*, *“Kur'an-ı Kerim'den bölümler okur.”* (DİB, 2018) gibi kazanımlar çocuklar için uygun kazanımlardır. Aynı şekilde her bölümün etkinliği de kazanımları destekler niteliktedir. Ancak sayı bakımından etkinliklerin yetersiz olduğu da dikkat edilmesi gereken önemli eksikliklerdendir. Kur'an öğretimi 4-6 yaş programı içerisinde en önemli hedeflerden biridir. Sahada yapılan çalışmalarda anlam güçlüğüne en yüksek olduğu konunun Kur'an harflerini öğrenme konusu olduğu tespit edilmiştir ki bunun nedeni olarak etkinlik sayısının az olmasının sonucunda öğrenilen harflerin tekrarının sağlanamaması ve pekiştirilememesi olarak gösterilebilir.

Ünite içerisinde Nas, Felak, Amentü ve Ayete'l Kürsi gibi çocuklardan ezberlenmesi beklenen sure ve dualar bulunmaktadır (DİB, 2018). Ezberlenmesi istenen en uzun sure Ayete'l Kürsi'dir. Bu yaş dönemi çocukların ezber yetenekleri yüksek olmakla birlikte dini ve ahlaki gelişime katkı sağlamayan uzun sure ve duaların ezberletilmemesi gerekmektedir. Ayete'l Kürsi'nin de ezberlenmesi beklenen diğer surelere göre uzun olduğu söylenebilir. Surelerin ve duaların ezberletilmesi konusundaki değerlendirme Kur'an-ı Kerim-1 ünitesi içerisinde yapıldığı için burada tekrar değerlendirilmeyecektir. Bununla birlikte programın esnek çerçevesi düşünülerek öğreticinin, öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alarak kazanımların bir kısmını terk edebileceğini ifade edebiliriz.

SONUÇ

4-6 yaş döneminde dini ve ahlaki eğitim, çocuklarda kişilik oluşumunu sağlamakta birlikte sosyokültürel bakımdan da onların gelişimini desteklemektedir. 4-6 yaş grubu çocukların dini ilgi ve merakının gelişigüzel cevaplanması veya hiç cevaplanmaması ileri ki yaşlarda olumsuz bir takım davranış ve düşüncelerin oluşmasına sebep olabilmektedir. Bu nedenle aslında dini eğitim çocukların bir ihtiyacıdır ve bu ihtiyaç onların gelişim özelliklerine dikkat edilerek karşılanmalıdır. Bugün 4-6 yaş Kur'an kursları, din eğitimi alanındaki ihtiyacın bir cevabı olarak karşımıza çıkmaktadır. Değerlendirdiğimiz iki kitap ise 4-6 yaş çocukların din eğitimi sürecinde kullanılan en önemli materyallerdir.

Çalışmamızda; Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1 ve Kur'an Kursları Öğretici Kitabı-2 isimli kitaplar, konu, kazanım, etkinlik bağlamında ele alınmış ve bunların çocukların gelişim dönemi özelliklerine uygunluğu incelenmiştir. Aynı zamanda kitap içerisine dahil edilebilecek konu, kazanım ve etkinlik önerisinde de bulunulmuştur. Yapılan değerlendirme neticesinde genel olarak ulaşılan sonuç ve öneriler şunlardır:

Konular:

Konu ile ilgili yapılan benzer araştırmalarda da ifade edildiği üzere, 4-6 yaş grubu çocukların tamamına aynı programın uygulanması okul öncesi dönem Kur'an kurslarında karşılaşılan en önemli problemdir. Bunun bir yansıması olarak Kur'an Kursları Öğretici Kitabı-1 içerisinde 4-6 yaş grubunun gelişim özellikleri ayrı ayrı yaşlara göre ele alınmamış, aksine 4-6 yaş grubunun genel gelişim özellikleri belirtilmiştir. Oysa 4, 5 ve 6 yaşındaki çocukların gelişim özellikleri, soyut kavramları ve ilişkileri algılama, bütün-parça ilişkisi kurma, başladığı işi bitirip bitirmeme, dinleyebildikleri hikayelerin uzunlukları, yaşadıkları günlük olayları anlatma seviyeleri gibi bazı temel noktalarda ciddi farklılıklar göstermektedir. Bu nedenle çocuklara verilen dini eğitimde de bu farklılıklar göz önünde bulundurulmalıdır. Çalışma içerisinde detaylarını ifade ettiğimiz şekilde kazanımlarda, etkinliklerin hikâye, şiir, ezber ve resimlerinde ve daha pek çok noktada yaşanan sıkıntılarda temel problem, aynı eğitimin bütün yaş gruplarındaki çocuklara veriliyor olmasıdır. Her yaş grubunun birbirinden

ayrılarak, gelişim özelliklerine uygun eğitim alması, programda ve kitap içeriğinde oluşan pek çok problemin giderilmesini sağlayacaktır. Bu bağlamda kitap içerisinde 4-6 yaş grubu özellikleri de her yaş grubuna göre ayrı ayrı belirtilmelidir.

Kur'an Kursları Öğretici Kitabı-1 içerisinde yer alan "4-6 Yaş Grubu Çocukların Eğitiminde Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler", " 4-6 Yaş Grubu Çocukların Din Eğitimi" ve "Programda Görev Alacak Öğreticilerin Dikkat Edeceği Hususlar" bölümlere bakıldığında tekrara düşüldüğü görülmektedir. Bununla birlikte aynı konular Kur'an Kursları Öğretici Kitabı-2 içerisinde de aynı başlıklarla tekrar verilmiştir. Tekrarın ortadan kaldırılması ve kitap kalınlıklarının da azaltılması adına bu konuların birleştirilmesi faydalı olacaktır. Bunun dışında, Kur'an kurslarına öğretici olmuş her kişinin din eğitiminin tarihsel sürecini de bir noktada öğrenmiş ve okumuş olması bakımından kitap içerisinde bulunan "Din Eğitiminin Tarihsel Süreci" isimli bölümün gerekliliği de tartışılabilir.

Kur'an Kursları Öğretici Kitabı-1 içerisinde yer alan Dini Bilgiler-1 bölümü, şükür ve özür dileme, dua, saygı, sevgi, merhamet konuları ile başlamış, çocuklar henüz Allah'ı, Peygamber'i öğrenmeden onları sevmeyi, dua etmeyi, saygı göstermeyi öğrenmişlerdir. Bu yaklaşım tarzı değerlerin açıklanarak uygulanmasını güçleştirmekte ve çocukların değerleri bilişsel ve duyuşsal çerçeve de kavrama seviyesini azaltmaktadır. Dini Bilgiler-1 bölümü içerisinde bulunan adalet değerinin işlenmesi konusunda çeşitli sıkıntılar bulunmaktadır. Çocuklarda empati kurma, etrafındakilerinin düşüncelerini önemseme davranışı ve ahlak anlayışı 5-6 yaş aralığında meydana gelmektedir. 4-6 yaş aralığında çocuklar çıkar eksenli hareket ederler. Bu sebeple çocuklar bu dönemde adalet değerini istenilen düzeyde anlayıp yorumlayamaz ve istenilen davranışı gösteremeyebilirler. Davut Doğan'ın ve diğer araştırmalarında bize gösterdiği gibi adalet ünitesinin müfredattan çıkarılması gerekliliğini dile getirenler bulunmaktadır. Fakat eğitim sistemi içerisinde adalet değeri önemli bir değerdir. Bu sebeple ünitenin kaldırılması yerine yapılması gereken; çocuktan etrafına yönelik adil davranmasını, başkalarının haklarına saygı göstermesini beklemek değil, aksine adil bir öğretici liderliğinde çocuğun adalet değerinin önemini ve olumlu sonuçlarını bilişsel ve duyuşsal çerçevede fark etmesini sağlamaktır.

Dini Bilgiler-2 bölümü içerisinde ele alınan konular yeterli görülmele birlikte, toplumun en önemli yapı taşı olan aile kavramının çocukta yer edinmesi ve önemli bir olgu haline gelmesi için konular içerisinde “Ailemi Seviyorum” konusunun eklenmesi önerilebilir.

Kur’an Kursu Öğretici Kitabı-1 içerisinde pek çok temel değerin anlatılmasına ek olarak temizlik değerin de konular içerisinde dahil edilmesi önerilebilir. Temizlik her toplum için önemlidir fakat İslam toplumunda temizliğin ayrı bir yeri vardır. ‘Temizlik imandan gelir.’ sözü de bunun bir kanıtıdır. Çocukken öğretilmeyen bazı davranışların büyüdükten sonra kazandırılması oldukça zordur. Bu nedenle istenilen yönde davranış değişikliği erken dönemde yapılmalıdır.

Kur’an Kursu Öğretici Kitabı-1 içerisindeki etkinliklerde zaman zaman yer verilen, Dinimi Seviyorum ünitesinde ise daha ayrıntılı olarak işlenen “İbadetler” için ayrı bir bölüm oluşturulmasının gerekli olduğu kanaatindeyim. Dinimi Seviyorum ünitesi içerisinde namaz dışındaki, oruç ve zekât ibadetleriyle ilgili yalnızca bir etkinliğe yer verilmiş, Hac ibadetiyle ilgili ise hiç etkinlik verilmemiştir. Oysa çocukluk döneminde yerinde ve dozunda dini eğitim, çocukların dini ve vicdani gelişimlerini olumlu yönde etkilemektedir.

Genel olarak yapılan araştırmaları incelediğimizde 4-6 yaş aralığındaki çocukların öğrenmede zorluk çektikleri temel alanlardan biri harfleri öğrenme başlığıdır. Bu noktadan hareketle az da olsa veli ve öğretmenler okuma yazma bilmemeleri sebebiyle harflerin çocuklara öğretilmemesi gerektiğini düşünmektedirler. Fakat Kur’an Kursu müfredatı çerçevesinde değerlendirecek olursak harflerin müfredat dışında tutulması dini gelişimin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi sürecinde önemli bir eksiklik meydana getirecektir. 4- 6 yaş grubu çocuklarının gelişim özellikleri açısından meseleye baktığımızda çocuklar arap harflerini çok kolay öğrendikleri sahada görülmektedir. Ayrıca velilerin çoğunda Kur’an Kurslarında harf öğrenimini istemektedir. Harf öğretiminde en önemli husus mahreç ve hareke öğretimidir. *Kur’an-ı Kerim Öğretici Kitabı-2* içerisinde yer alan harekeleme ve mahreç konusunun harflerin öğretilmesiyle beraber yürütülmesinin daha doğru olduğunu düşünüyoruz.

6 yaş çocuklarının bir sene sonra okula başlayacak olmaları durumu göz önünde bulundurulursa, kitaplar içerisinde ilkokula hazırlayıcı konu ve etkinliklerin (sayıların öğretimi gibi) dahil edilmesi düşünülebilir.

4-6 yaş döneminde çocukların Allah, melek, ahiret, cennet, cehennem gibi kavramları merak edip bu konuda sorular sordukları bir gerçektir. Ancak hazırlanan kitaplarda Allah dışında melek, ahiret, cennet ve cehennem gibi ifadelerin açıklanmadığı görülmektedir. Okul öncesi dönem çocuklarının din eğitiminden sorumlu olan öğretmenlerin çocukların sorularına -gelişim özelliklerini dikkate alarak- cevap vermeleri gerekmektedir.

Kitap içerisine “Kur’an Kursu Öğreticilerinin Vasıfları” isimli bir bölümün de dahil edilmesinin gerekli olduğu kanaatindeyim. Yapılan pek çok araştırma, öğretmenlerin kendilerini bazı noktalarda kendilerini yeterli bulmadıklarını, birtakım konuları ve etkinlikleri nasıl anlatacakları konusunda sıkıntı yaşadıklarını bu nedenle de sahip olmaları gereken özellikler konusunda şüpheli olduklarını ortaya koymaktadır. Bu bakımdan kitap içerisinde öğretici vasıflarını belirtildiği bir bölümün dahil edilmesi, öğreticinin kendinin farkına varması ve kendini geliştirmesi açısından faydalı olacaktır.

Kazanımlar:

Kazanımlar genel olarak 4-6 yaş grubu çocukların gelişim özelliklerine uygundur fakat ilkbaşıta da belirttiğimiz şekilde 4, 5 ve 6 yaşındaki çocuklara aynı programın uygulanmasından kaynaklanan bazı sorunlar olduğu anlaşılmaktadır.

Dini Bilgiler bölümü kazanımlarına bakıldığında, değerlere ilişkin kazanımların genel anlamda çocukların gelişim özelliklerine uygun olduğu anlaşılmaktadır. Kur’an-ı Kerim bölümünde ise; Kur’an-ı Kerim’i Tanıma ünitesinin kazanımlarının çocukların gelişim özelliklerine uygun olduğu fakat diğer ünitelerdeki bazı Arapça dua ve surelerin ezberlenmesine ilişkin kazanımların çocukların dil gelişimlerine uygun olmadığı görülmektedir. Bu noktada sorulması gereken soru “Ezberin dini davranışa ne gibi bir etkisi olabilir?” sorusudur. 6 yaşındaki bir çocuk surelerin anlamlarını kavrasa da 4 yaşındaki çocuk bu surelerin tamamının anlamlarını kavrayabilecek düzeyde değildir. Elbette yapılması gereken ezberin tamamen kaldırılması değildir. Çünkü sure ve duaların ezberlenmesi çocukların dini gelişimini pozitif yönde etkilemektedir. Burada yapılması gereken öncelikle 4-5-6 yaş grubu ezber programının birbirinden ayrılması, anlaşılabilir, kısa Arapça ve Türkçe dua ve surelerin

ezberletilmesi sonrasında ise uzun ve anlaşılması zor sureler için farklı yöntemler uygulanmasıdır. Bu surelerin birebir ezberlettirilmesi yerine hakkında genel olarak konuşulabilir, o sure veya dua bir kavram ile özdeşleştirilebilir.

Arapça sure ve duaların yanında Kelime-i Tevhid, Kelime-i Şehadet, Besmele, Allah'ın bazı isimlerinin geçtiği ilgili kazanımların bulunması, kitap içerisinde yabancı bir dili geliştirmeye yönelik kazanımlar olduğunu göstermektedir.

Kazanımlarda “temiz tutar, varlıkları korur, israf etmez, rahatsız etmez, yardım eder, özen gösterir.” gibi ifadeler nadiren kullanılmış, genel olarak “bilmek, fark etmek” gibi bilişsel ifadelere yer verilmiştir. 4-6 yaş döneminde çocuklar etkin katılım göstermekle birlikte sorumluluk almaya da meraklılardır. Bu dönemde çocuklar neyi nasıl yapacakları konusunda doğru bir şekilde yönlendirilmelidir. Ancak kazanımlarda kullanılan “bilir, anlar, kavrar” gibi bazı noktalarda yetersiz kalmaktadır. Bu bakımdan kazanımların yazımı ~~yeni~~ gözden geçirilebilir.

Kitap içerisinde çoğunlukta olmasa da dil, sosyal ve duygusal gelişim alanlarında da kazanımlar bulunmaktadır.

Etkinlikler:

Kitap içerisinde hikâye, drama, oyun, şiir, şarkı gibi pek çok etkinlik bulunmaktadır. Her ünitenin başında çocuklara aileleriyle yapabilecekleri bir performans ödevi verilmektedir. Bu durum aileyi öğretimin bir parçası haline getirmek ve sisteme dahil etmek adına faydalı bir uygulama olarak görülmektedir. Her üniteye ayrı ayrı verilen etkinliklerle birlikte tüm üniteyi kaplayan Değer Ağacı ve Damlaya Damlaya Göl Olur etkinlikleri de bulunmaktadır. Bu proje ve performans ödevleri çeşitli görsellerle desteklenmektedir. Öğretici Kitabı 1-2 içerisinde yer alan drama ve oyunların pek çoğunda kartondan yapılan cansız varlık kuklaları canlandırılmıştır. Bu durum 4-6 yaş dönemi gelişim özelliklerine uygundur. Kazanımların neredeyse tamamı için hikâye, oyun ve canlandırma etkinlikleri hazırlanmıştır. Seçilen hikayeler de genellikle kahramanlar çocuklardan seçilmiş ve böylece etkinliklerde dikkat çekicilik artırılmıştır. Hikayelerin genel manada kazanımlara uygun olduğu ifade edilebilir. Ancak özelde bazı problemlerin olduğu tespit edilmiştir;

Hikâye, şiir, drama vb. etkinlikler içerisinde çocukların seviyesinin

üzerinde olan soyut kavramlarla birlikte çocukların anlamını bilmediği çeşitli ifadeler yer verilmiştir. Aynı şekilde etkinliklerde kullanılan bazı ayet ve hadisler de 4-6 yaş grubu çocuklar için ağırdır.

Kitap içerisinde yer alan bazı etkinliklerin görsellerle desteklenmediği, desteklenen etkinliklerin pek çoğunun görsellerinin ise 4-6 yaş seviyesinde olmadığı anlaşılmaktadır. Okuma-yazma bilmeyen çocukların görsel olmadan yalnızca hikâyeyi dinlemesi onların pasif kalmalarına neden olacağı gibi konuyu anlama oranlarını da düşürecektir. Özellikle değerler eğitimi konusundaki hikayelerin, çocukların algılarına yönelik olmadığı, çocukların dikkatini çekmediği ve hikayelerin sonlarındaki şiirlerin de akıcı olmadığı ve çocuksuluktan uzak olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle hikâyeler sadece yazılı değil, daha büyük resimlerle çocuğun zihninde tasvir etmesine imkân sağlayacak şekilde görsel içeriklerle, sesli materyallerle desteklenerek sunulmalıdır.

Etkinliklerde şiirlerin çocuklara ezberletildiği görülmektedir. 4-6 yaş döneminde çocukların ezber yapmaya hevesli oldukları göz önünde bulundurulduğunda şiirlerin ezberletilmesinde herhangi bir problem olmadığı anlaşılmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta ezberletilen şiirlerin çok uzun olmaması, seviye bakımından çocuklara uygun olması, dini ve ahlaki açıdan gelişimlerine katkı sağlamasıdır.

4-6 yaş Kur'an Kursu Programı ve Öğretici Kitabı, öğrencilerin gelişim özelliklerinin dikkate alındığını ve buna ek olarak etkinlik ve oyunların kullanıldığını belirtebiliriz. Öğretici kitapları değerlendirildiğinde gözden kaçan bazı noktalarda çocukların gelişim açısından birçok özelliğinin göz ardı edildiği, kazanımlar açısından bakıldığında çocukların bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişim seviyelerinin üstünde beklentiler oluşturulduğu, etkinliklerde ise soyut ifadeler kullanıldığı anlaşılmaktadır. Okul öncesi din eğitiminin aile, öğretici ve öğrenci arasındaki bir bütün olduğu unutulmamalı, kitaplar içerisinde çocukların gelişim özellikleri, her yaş için ayrı ayrı dikkate alınmalı, duygusal zemine dayalı, öğrenci ve yaşam merkezli bir eğitim anlayışı oluşturulmalıdır. Sonuç olarak; DİB tarafından hazırlanan kitaplar üzerinde durulmalı ve gerekli değişiklikler yapılmalıdır. Konu, kazanım ve etkinlikler çocukların seviyelerine uygun hale getirilmelidir.

KAYNAKLAR

(Bu tez çalışmasında APA 6 atıf sistemi kullanılmıştır.)

- Acur, Elif (2019). *Öğretici Görüşleri Bağlamında DİB4-6 Yaş Kur'an Kurslarındaki Değerler Eğitimi Uygulamalarının Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aybey, Salih (2019). "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarının Eğitim Öğretim Faaliyetleri ve Problemleri (Zonguldak İli Örneği)". *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6(2), 207-240.
- Aybey, Salih (2016). "6-14 Yaş Arası Çocuğun Dini Gelişim Özelliklerinin Bilinmesinin Din Eğitimi Açısından Önemi". *Turkish Studies*, 11(5), 69-84.
- Aydın, Enes (2020). *Din Eğitiminde Duyuşsal Boyut*. 1. Baskı. İstanbul: DBY Yayınları
- Bacı, Büşra (2019). *Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu) ile Okul Öncesi Eğitimi Programının Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çetin, Cemile (2019). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Kur'an Öğretimi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Diyanet İşleri Başkanlığı, (2018), *Kur'an Kursları Öğretici Kitabı-1/2 : 4-6 Yaş Grubu*, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Doğan, Davut (2014). "DİBKur'an Kursları Öğretim Programı (Okul Öncesi Dönemi) Dini Bilgiler-1 Öğrenme Alanı Kazanımları Üzerine Değerlendirme". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 24, 201-225.
- Doğan, Zülfi (2019). *4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğreticilerinin Eğitim Öğretim Yeterlik Algıları (Kayseri Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Gün, Ayşegül (2016). "Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi Samsun İli Örneği". *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7, 1-34.
- Sağım, Fatma Hale (2016). 22.01.2022 tarihinde <https://www.sebnemdergisi.com/el-kadar-cocuk-ne-anlar-deme.html> adresinden erişildi.
- Karaca, Ayşe Sevd (2020). *DİB Kur'an Kursu Öğrencilerine Uygulanan Değerler Eğitiminin Öğretici Dönüşleri Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karadağ, Mecnun (2019). *Okul Öncesi Din Eğitiminde Kavram Öğretimi*. Yüksek Lisans Tezi. Hiti Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Karoğlu, Hilal (2016), *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Gelişim Özellikleri ve Sosyal Beceri Düzeyleri*. Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Kurt, İbrahim (2017). *Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2016). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Okul Öncesi Eğitimi Programı*
- Oruç, Cemil (2010). "Okul Öncesi Dönemde Dini Duygunun Kökenleri ve Gelişimi". *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 10(3), 75-96

- Özdemir Üzülmaz, Sümeyra (2019). *5-6 Yaş Grubu Çocuklarda Dini ve Ahlaki Kavramların Algılanma Biçimleri (Karataş Birol Polat İlkokulu Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarı, Bekir (2019). *Kur'an Kursları Öğretici Kitabındaki Uygulamaların İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sancak, Seyyid (2020). "Pedagojik Açısından Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretici Kitabı (1-2) Üzerine Genel Değerlendirme". *Uluslararası Eğitim Ve Değerler Sempozyumu-4 (24-26 Aralık 2020)*. Karabük Üniversitesi
- Tosun, C. ve Çapcıoğlu, F (2015). "4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi", *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(5), 705-720.
- Urdoğan, Ayfer Betül (2019). *Okul Öncesi Kur'an Kursu Öğretim Programının Program Geliştirme Açısından Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uzut, Nurcan (2020). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarının İç Mimarlık Temelinde Mekan Ölçütleri: Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Eğitim Merkezleri Örnekleri Üzerine Bir Model Önerisi*. Yüksek Lisans Tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Ünal, Nuran (2006). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Görev Yapan Öğretmenlerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Üzümcü, M. ve Çınar, N. (2020). "Öğreticilere Göre Diyanet 4-6 Yaş Kur'an Kursları". *Trabzon İlahiyat Dergisi*. 7(1), 7-51.
- Yağcı, Samet (2018). *Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları (İzmir İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazıbaşı, Muhammed Ali (2020). "Kur'an Kursu Öğreticilerine Göre 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticisi, Öğrencisi ve Öğrenci Velisinin İhtiyaç Ve Beklentileri (Kırıkkale Örneği)". *Dini Araştırmalar*. 23(57), 95-116.
- Yıldırım, Betül (2015). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Arası Çocuklara Din Eğitimi (Sivas İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.